

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ετος 10ο - Τεύχος 38

(Απρίλιος - Ιούνιος 1995)

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

	Σελ.
• Δ. Μαυρόγιαννη: <i>Η αναθεώρηση των διεθνών κανόνων λειτουργίας των συνεταιρισμών</i>	65
• Βαββάρας Λαμπροπούλου - Δημητριάδου: <i>Κριτική θεώρηση της Ελληνικής Συνεταιριστικής Νομοθεσίας</i>	95
• Σ. Κιντή: <i>Η ανάγκη μεταρρύθμισης της νομοθεσίας για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς</i>	109
• Ε. Σινίκη: <i>Το σχέδιο Καταστατικού για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό</i>	115

Revue Cooperative «**SINETERISTIKI PORIA**» Cooperative Review

25, Koumoundourou Str. - Athens 104 37

Sommaire a page **128** - Table of contents page **128**

Στην Ελλάδα της Ευρώπης, στον κόσμο του 2000
υπάρχει μία εταιρία

ΤΟΣΟ ΜΕΓΑΛΗ

για να σας προσφέρει σύγχρονα προγράμματα
που ταιριάζουν στις ανάγκες σας

ΟΣΟ ΚΑΙ ΦΙΛΙΚΗ

για να είναι δίπλα σας κάθε στιγμή με σιγουριά.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

Μια Εταιρία σύγχρονη, δυναμική και ανθρωπινή.

Με ένα πλήθος πρωτοποριακών και εξειδικευμένων προγραμμάτων
που αγκαλιάζει τις ανάγκες σας.

ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ

- ΦΟΤΙΑΣ
- ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
- ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ
- ΑΤΟΜΙΚΩΝ
- ΟΜΑΔΙΚΩΝ
- ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ
- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΞΙΣΧΙΣΜΟΥ
- ΚΑΘΗΜΕΡΗΣ
- ΓΕΧΝΙΚΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ
- ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
- ΣΚΑΦΩΝ
- ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΕΤΕΩΝ
- ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ
- & ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΟΓΗΣ

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

- ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ
- ΝΕΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ
- ΑΓΩΓΕΙΑ ΚΕΡΩΝ
- ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ
- ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ
- ΜΙΚΡΑ ΖΩΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΠΡΩΤΟΝΤΑ

- LEASING
- ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΑ
- ΑΜΟΙΒΙΑΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

**ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΥΠΟΦΕΣΣΩΣ: Α. Σπυριδι 140, 171 21 Ν. Σπυριδι
Τηλ: (01) 9358 612, 9358 712, 9358 812, 9358 902, ΤΕΛ: 223 004 ΑΘΩΟ ΟΚ. FAX: (01) 9358 924

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Έτος 10ο - Τεύχος 38

(Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 1995)

Η αναθεώρηση των διεθνών κανόνων λειτουργίας των συνεταιρισμών

του Δ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ,

τέως Πρύτανη του Δημοκριτείου Παν/μίου Θράκης,
πρώην Δ/ντή του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας

A. Βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά

Οι συνεταιριστικοί κανόνες ή αρχές ή ρήτρες είναι ένα πολύ δύσκολο θέμα εξαιτίας αφενός της συνοπτικής διατυπώσεώς τους και αφετέρου των δυσχερειών που παρουσιάζει η εφαρμογή τους στον τόπο και στο χρόνο. Ουσιαστικά, το περιεχόμενό τους ταυτίζεται με την έννοια, το περιεχόμενο και την άσκηση του συνεταιριστικού δικαιώματος.

Υπενθυμίζεται ότι το δικαίωμα συμμετοχής σε συνεταιριστικές εταιρείες καθώς και η ανάπτυξη και οι δραστηριότητες αυτής αποτελούν ατομικό και κοινωνικό δικαίωμα που προβλέπεται και προστατεύεται από Συντάγματα πολλών χωρών (βλέπε άρθρο 12 του Συντάγματος του 1975 της χώρας μας).

Με τη σειρά της, η συνεταιριστική εταιρεία που αποκτά νομική προσωπικότητα, διέπεται κατά κανόνα από ιδιαίτερο νομικό καθεστώς που της προσδίδει ιδιαίζοντα χαρακτήρα (σ' αυτές τις περιπτώσεις χρησιμοποιούμε τον λατινικό όρο *sui generis*).

Η νομοθετική πρόβλεψη και ρύθμιση της συστάσεως και λειτουργίας των συνεταιριστικών εταιρειών έχει σήμερα γενικευθεί σε παγκόσμιο επίπεδο και το συνεταιριστικό δίκαιο είναι ένας κλάδος ξεχωριστός του ιδιωτικού ενδοτικού δικαίου, οικονομικού, επιχειρησιακού και εμπορικού περιεχομένου, που εδράζεται στην ελευθερία των συναλλαγών και στην ελεύθερη βούληση των ενδιαφερομένων, με μόνο περιορισμό τα χρηστά

ήθη και τη δημόσια τάξη.

Επόμενο είναι και οι δραστηριότητες των συνεταιρισμών να ανήκουν στην ιδιωτική οικονομία και να διαφέρουν ριζικά από τους σκοπούς, τον τρόπο διοικήσεως, τις εφαρμοζόμενες διατάξεις και τα μέσα δράσεως, τόσο των ιδιωτικών κερδοσκοπικών εταιρειών, όσο και των κρατικών ή δημόσιων επιχειρήσεων. Ο συνεταιρισμός όμως, παρά τη διάκρισή του από τις μεν και από τις δε σε επίπεδο δομών, συνεργάζεται μαζί τους σε ισότιμη βάση και διαπλέκεται, εάν το επιθυμεί, σε μικτές εταιρείες.

Οι συνεταιριστικοί κανόνες που αποτελούν το θέμα της σημερινής συζήτησης αποτελούν από νομικής πλευράς την πηγή του συνεταιριστικού δικαίου κάθε χώρας, όπως επίσης και τις κατευθυντήριες οδηγίες για τη σύσταση, διοίκηση, διαχείριση και λειτουργία κάθε συνεταιριστικής εταιρείας.

Το βασικό χαρακτηριστικό των συνεταιριστικών κανόνων είναι ότι καθορίζονται από τα συμβαλλόμενα μέρη, ήτοι τις συνεταιριστικές οργανώσεις - μέλη της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ενώσεως (ICA), που ιδρύθηκε το 1895 στο Λονδίνο και εδρεύει από το 1983 στη Γενεύη. Η ΔΣΕ είναι διεθνής μη κυβερνητική οργάνωση, ήτοι σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και κατά συνέπεια οι κανόνες που θεσπίζουν οι Γενικές της Συνελεύσεις (Συνέδρια) δεν έχουν ως πεδίο εφαρμογής παρά τα μέλη της, και εφόσον αυτά κάνουν σχετική πρόβλεψη, ήτοι συμπεριλάβουν τους συνεταιριστικούς κανόνες στα καταστατικά τους. Βεβαίως, το Καταστατικό της ΔΣΕ, το παλιότερο καθώς και το τελευταίο του 1992, απαιτεί όπως οι Οργανώσεις - Μέλη της ιδρύονται και λειτουργούν σύμφωνα με τους Συνεταιριστικούς Κανόνες. Οι κυρώσεις όμως για την παραβίαση των Κανόνων από μία Οργάνωση-Μέλος είναι χαλαρές και ατελέσφορες, διότι δεν υπάρχουν όργανα για να διαπιστώσουν τις παραβιάσεις ούτε και διαδικασίες για να επιβάλουν κυρώσεις.

Πρόκειται συνεπώς για οιονεί ατελές δίκαιο, όπως λέμε στη νομική επιστήμη, που δεν μπορεί, από την προέλευση και φύση του, να προαγάγει αποτελεσματικά τις συνεταιριστικές οργανώσεις όσον αφορά κυρίως στα θέματα διοικήσεώς τους. Η δυσμενής αυτή κατάσταση βελτιώνεται σε περίπτωση που οι Συνεταιριστικοί Κανόνες, όλοι ή ορισμένοι από αυτούς, εμπνέουν τον συνταγματικό και τον κοινό νομοθέτη των διαφόρων χωρών και επενδύονται έτσι με τη δεσμευτικότητα και την εκτελεστικότητα που ισχύει σε επίπεδο εθνικού δικαίου. Έτσι, η ΔΣΕ δεν έχει αρνηθεί, παρά σε σπάνιες περιπτώσεις, να γίνουν μέλη της, συνεταιριστικές οργανώσεις των οποίων τα καταστατικά δεν πληρούν τους αναγκαίους όρους, ενώ μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις που έχει καταλυθεί η νομιμότητα, αυτοδιοίκηση και αυτονομία των μελών της, επεμβαίνει και καταδικάζει κυβερνήσεις και καθεστώτα που είναι υπεύθυνα για την κατάσταση αυτή (περιπτώσεις της Ιταλίας του Μουσολίνι, της Ισπανίας του Φράνκο, της Χιλής του Πινοσέτ και της Ελλάδας κατά τη διάρκεια της τελευταίας στρατιωτικής δικτατορίας).

B. Διαχρονική θεώρηση του θέματος

Οι Συνεταιριστικοί Κανόνες περιβάλλονται από μυθοποιημένες αντιλήψεις που οδηγούν συχνά, κατά περιόδους και κατά περιοχή, σε εσφαλμένες εντυπώσεις για τη σημασία τους, το περιεχόμενο και την εφαρμογή τους. Συνήθως, αποδίδεται στους Συνεταιριστικούς Κανόνες μία θρησκευτική διάσταση και όπως συμβαίνει με όλες τις θρησκευτικές και ουτοπικές αντιλήψεις και δοξασίες, η πραγματικότητα απέχει συχνά κατά πολύ από τις επιταγές της καθημερινής συμπεριφοράς.

Οι Συνεταιριστικοί Κανόνες είναι όμως ανθρώπινο δημιούργημα που έρχεται και παρέρχεται, υποκείμενο σε αλλαγές, τροποποιήσεις, συμπληρώσεις. Αυτές οι διεργασίες υπαγορεύονται από τις ποικίλες ανάγκες των συνεταιριστών, τους συσχετισμούς που επιβάλλει η ελεύθερη αγορά και οι ελπίδες που επενδύουν στο συνεταιριστικό θεσμό εκατομμύρια καταναλωτές, παραγωγοί και εργαζόμενοι.

Μία διαχρονική θεώρηση των Συνεταιριστικών Κανόνων αποδεικνύει ότι στα τελευταία 150 χρόνια (ξεκινώντας από το 1844, έτος ίδρύσεως του πρώτου καταναλωτικού συνεταιρισμού στην Αγγλία) οι Συνεταιριστικοί Κανόνες είναι αντικείμενο μιας διαρκούς θέσεως και αντιθέσεως, αναπαραγωγής και τροποποιήσεων προκειμένου το συνεταιριστικό σύστημα να επιβιώσει και να προσφέρει χρήσιμες υπηρεσίες στα μέλη που το υιοθετούν, το ενσαρκώνουν και το υπηρετούν.

α. Επικράτηση των Κανόνων των καταναλωτικών συνεταιρισμών

Σε μια πρώτη περίοδο που αντιπροσωπεύει 51 χρόνια του 19ου αιώνα (1844-1895, ήτοι μέχρι την ίδρυση της ΔΣΕ, οι Συνεταιριστικοί Κανόνες αντικαθρεφτίζουν τις ιδεολογικές ζυμώσεις και τις συναλλακτικές πρακτικές της εποχής εκείνης. Υπάρχουν τέσσερις τάσεις: η ουτοπική που ξεκινάει από τον Γάλλο Σαρλ Φουριέ (Charles Fourier, 1772-1837) τον 18ο αιώνα και καταλήγει στον Σαρλ Ζιντ (Carles Gide, 1847-1932) στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, οραματίζεται μία Συνεταιριστική Δημοκρατία που θα εγκαταστήσει τη συνεργασία και αρμονία στις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις. Η δεύτερη, η σοσιαλιστική, υπογραμμίζει τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα στην παραγωγική διαδικασία και αξιώνει μία δικαιότερη συμμετοχή του στην αναπτυσσόμενη βιομηχανία και στο καπιταλιστικό γίγνεσθαι. Με τους σοσιαλιστές συμπορεύονται και οι συνδικαλιστές, μέρος των οποίων τάσσεται υπέρ της γενικής απεργίας και μέρος υπέρ της καταργήσεως της εξηρημένης και μισθωτής εργασίας (abolition du salarial) και αντικαταστάσεώς του με τη συνεταιριστική επιχείρηση των εργατών.

Η τέταρτη τάση προέρχεται από την ίδια τη συνεταιριστική πρακτική

όπως αυτή αναπτύχθηκε γύρω από τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς της Αγγλίας: Ανάπτυξη του εμπορίου και της βιομηχανίας, στενότητα καταναλωτικών αγαθών από τη μια μεριά και ελευθερία των συναλλαγών από την άλλη, μαζί με τις αρχές του φυσικού δικαίου, της χριστιανικής ηθικής και της αρχόμενης πολιτικής δημοκρατίας στη διαμορφούμενη ευρωπαϊκή κοινωνία των Εθνών - Κρατών, γίνονται αποδεκτά ως τα ελάχιστα (minima) πλαίσια στα οποία διατυπώνονται οι πρώτοι Συνεταιριστικοί Κανόνες.

Εισάγονται για πρώτη φορά από τα καταστατικά της Ροσντέιλ το 1844 (First Law of Rochdale), τροποποιούνται το 1845 και αναμορφώνονται το 1854. Υπάρχουν τέσσερις Κανόνες υποχρεωτικοί (Ελεύθερη είσοδος / έξοδος, δημοκρατικός έλεγχος, περιορισμένη αμοιβή του κεφαλαίου και επιστρεφόμενα στο τέλος της χρήσεως), τρεις Κανόνες συνιστώμενοι στις οργανώσεις χωρίς υποχρέωση εφαρμογής τους (συναλλαγές τοις μετρητοίς, εκπαίδευση των μελών και πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητα) και τέλος άλλοι επτά Κανόνες οι οποίοι είναι αφενός δευτερεύουσας σημασίας και αφετέρου αμφισβητούμενοι και διαφιλονικούμενοι (αφιλοκερδής διάθεση της συνεταιριστικής περιουσίας σε περίπτωση διάλυσεως του συνεταιρισμού, συναλλαγές μόνο με μέλη, ειλικρίνεια στις συναλλαγές, εκουσία συμμετοχή στο συνεταιρισμό, διάθεση αγαθών σε δίκαιη τιμή ή τιμή αγοράς, καθεστώς εξυπηρέτησεως των μελών και την επιδίωξη γενικεύσεως του συνεταιριστικού θεσμού.

Οι πιο πάνω Κανόνες προσκολλώνται στις πρακτικές και τα συναλλακτικά ήθη του εμπορίου και της αγοράς των οποίων επιχειρούν τον εξανθρωπισμό, τη διαχειριστική εντιμότητα με τη βοήθεια του δημοκρατικού ελέγχου, της εκπαιδεύσεως και της κοινωνικής ισότητας.

Οι Αρχές και οι Κανόνες των εργατικών παραγωγικών συνεταιρισμών που προτάθηκαν από τον Γάλλο Φίλιππο Μπισσέ το 1831 (Buche, 1796-1865) δεν βρίσκουν θέση στους Κανόνες που αναφέραμε παρ' όλη την ιδεολογική κίνηση, τις ζυμώσεις και την εξάπλωση των συνεταιρισμών εργατών στη Γαλλία, στο Βέλγιο και στην Ιταλία. Και δεν γίνεται βέβαια ακόμη λόγος για τις ιδιαιτερότητες του πιστωτικού συνεταιρισμού που κάνει την εμφάνισή του στη Γερμανία κατά το δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα.

β. Η πρώτη θεσμοθέτηση των Συνεταιριστικών Κανόνων το 1937 και η ενιαία συμβίωση των ευρωπαϊκών συνεταιρισμών

Η ίδρυση της ΔΣΕ το 1895 κληρονομεί αυτή την κατάσταση και καθίσταται θεματοφύλακας των Συνεταιριστικών Κανόνων, καθώς και της εκπροσωπήσεως και αναπτύξεως του ενιαίου διεθνούς συνεταιριστικού συστήματος που στην ουσία, μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, περιελάμβανε την Ευρώπη και ολίγες μόνο χώρες από τη Βόρειο Αμερική, την Ασία, τη

Β. Αφρική και τη Λατινική Αμερική. Τα τριάντα πρώτα χρόνια (1895-1927) γίνεται ένας σιωπηλός αγώνας στο εσωτερικό της ΔΣΕ που έχει ως αντικείμενο την ιδεολογική κατεύθυνση και τον ρόλο των συνεταιρισμών και, συνακόλουθα, τη διατύπωση Κανόνων που εκφράζουν τα προβλήματα όλων των τύπων συνεταιριστικών εταιρειών και όχι μόνο των καταναλωτικών.

Οι πρώιμες διαμάχες των αρχών του αιώνα μας μεταξύ ορθοδόξων συνεταιριστών οπαδών της ελευθέρου οικονομίας και των ακραίων σοσιαλιστών και κομμουνιστών μεταξύ των οποίων και ο Λένιν, οξύνονται μετά την Επανάσταση στη Ρωσία το 1917, τη διάσπαση του ρωσικού συνεταιριστικού κινήματος, την εκ νέου είσοδο στη ΔΣΕ των καταναλωτικών συνεταιρισμών της Σοβιετικής Ενώσεως και τη θέση όλων των μετέπειτα κομμουνιστικών χωρών της Ευρώπης σχετικά με το μεταβατικό ρόλο των συνεταιρισμών στην ολοκλήρωση του κομμουνιστικού προλεταριάτου. Αντίβαρο σ' αυτή τη συγκρουσιακή σχέση που απειλεί με διάσπαση την ενότητα του συνεταιριστικού θεσμού δημιουργείται το 1920 με την οργάνωση Υπηρεσίας Συνεταιρισμών στο Διεθνές Γραφείο Εργασίας και την προοδευτική εγκατάλειψη των ουτοπικών αντιλήψεων προς όφελος μιάς μετριοπαθούς επιστημονικής θέσεως που υπεστήριξε επιτυχώς ο Γάλλος συνεταιριστής Φοκέ (Georges Fauguet), πρώτος Διευθυντής της πιο πάνω Υπηρεσίας του Δ.Γ.Ε., σχετικά με τον Συνεταιριστικό Τομέα της Οικονομίας (Secteur Cooperatif de l' Economie).

Ήδη στο 12ο Συνέδριο της Στοκχόλμης το 1927 προτάθηκε η αναθεώρηση των Συνεταιριστικών Κανόνων. Το 13ο Συνέδριο της Βιέννης (1930) κάλεσε τα μέλη να συνεχίσουν να εφαρμόζουν τους Συνεταιριστικούς Κανόνες της Ροσντέιλ, ενώ συγχρόνως προέβλεψε τη συγκρότηση Επιτροπής για την αναθεώρησή τους, βασισμένης σε μία μελέτη ιστορική καθώς και σε έρευνες ανάμεσα στους διαφόρους τύπους ή κατηγορίες των συνεταιριστικών οργανώσεων-μελών για την ισχύ και εφαρμογή των μέχρι τότε Κανόνων.

Το 14ο Συνέδριο που έγινε στο Λονδίνο το 1934 πρότεινε 7 Συνεταιριστικούς Κανόνες. Λόγω διαφορών όμως μεταξύ αντιθέτων τάσεων που παρατηρήθηκαν στο Συνέδριο (των καταναλωτικών συνεταιρισμών της Αγγλίας και της επιμονής τους να διατηρηθεί η φιλοσοφία της Ροσντέιλ, των εργατικών συνεταιρισμών της Γαλλίας και της προσπάθειάς τους όπως οι Συνεταιριστικοί Κανόνες εκφράσουν και τον προβληματισμό όλων των άλλων τύπων συνεταιριστικών εταιρειών και, τέλος, των συνεταιρισμών της Σουηδίας που απέβλεπαν στη δραστηριοποίηση του οικονομικού ρόλου των συνεταιρισμών σε βάρος του κοινωνικού) δεν ελήφθη τελική απόφαση.

Απόφαση ελήφθη στο επόμενο 15ο Συνέδριο του Παρισιού (1937) που αποδέχθηκε 7 Συνεταιριστικούς Κανόνες κατά σειρά προτεραιότητας, από τους οποίους οι 4 πρώτοι είναι υποχρεωτικοί και οι 3 τελευταίοι προαιρετικοί ή ενδεικτικοί:

1. Ελεύθερη είσοδος / έξοδος.
2. Δημοκρατικός έλεγχος.
3. Σύμμετρη ή αναλογική επιστροφή πλεονασμάτων.
4. Περιορισμένος τόκος στο κεφάλαιο.
5. Πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητα.
6. Συναλλαγές τοις μετροητοίς.
7. Εκπαίδευση των μελών.

Επιβεβαιώνεται έτσι και επιβιώνει η φιλοσοφία των Κανόνων της Ροσντέιλ (καταναλωτικοί συνεταιρισμοί), οι οικονομικές επιδιώξεις των Σουηδών εξυπηρετούνται, καθυστερούνται οι Γάλλοι με τη διαβεβαίωση ότι οι 7 Συνεταιριστικοί Κανόνες θα εφαρμόζονται σε όλους τους συνεταιρισμούς και εξαφανίζονται οι αμφιλεγόμενοι δευτερεύοντες Κανόνες που περιορίζουν τις οικονομικές δραστηριότητες και εκφράζουν είτε παρωχημένες ουτοπικές αντιλήψεις για γενίκευση του συνεταιριστικού θεσμού ή αντιπροσωπεύουν βασικές αξίες, άγραφες και αναλλοίωτες, πάνω στις οποίες χτίζει την ταυτότητά του, τους κανόνες του και τη δράση του ο συνεταιριστικός θεσμός.

Οι ανάγκες λοιπόν εξυπηρετήθηκαν σε διαφορετικό βαθμό για καθεμία από τις τρεις πιο πάνω τάσεις, η συνεταιριστική παράδοση διαφυλάχθηκε και η συμβίωση μέσα και κάτω από μια ενιαία οργανωτική μορφή διασώθηκε. Ο φόβος του φασισμού και του κομμουνισμού που αναιρούσαν τις συνθήκες της ελευθερίας των συναλλαγών, των δημοκρατικών διαδικασιών και της αυτονομίας των συνεταιρισμών, υποχρέωσαν τις τρεις διαφορετικές ιδεολογικές τάσεις να κάνουν αμοιβαίες υποχωρήσεις.

γ. Ο οικουμενικός χαρακτήρας των Συνεταιριστικών Κανόνων

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τα ιδεολογικά προβλήματα στους κόλπους της ΔΣΕ οξύνθηκαν λόγω του αυξημένου αριθμού μελών της από πολλές κομμουνιστικές χώρες, της εκτιμήσεως που έχαιρε η Σοβιετική Ένωση για τη συμβολή της στη νίκη κατά του φασισμού, το ρόλο επίσης της τελευταίας αυτής στην ανακήρυξη από τον ΟΗΕ της ανεξαρτησίας πολλών χωρών του Τρίτου Κόσμου, του ψυχρού πολέμου και της ανάγκης να παρασχεθεί τεχνική βοήθεια προς τις μικρές και φτωχές χώρες.

Όσο κι αν φανεί παράξενο, την πρόταση για νέα επαναδιατύπωση των βασικών Συνεταιριστικών Κανόνων την έκανε η CENTROSOYUS της Σοβιετικής Ενώσεως στο 22ο Συνέδριο στο Bournemouth της Αγγλίας το

1963. Η Επιτροπή που μέλη της ήσαν συνεταιριστές από την Αγγλία, τις ΗΠΑ, τη Σοβιετική Ένωση και την τότε Δυτική Γερμανία μελέτησε:

- πρώτον, αν οι Συνεταιριστικοί Κανόνες του 1937 τηρούνται και εφαρμόζονται,
- δεύτερον, αν οι υφιστάμενοι Συνεταιριστικοί Κανόνες ανταποκρίνονται στις ανάγκες της μεταπολεμικής εποχής από οικονομική, κοινωνική και πολιτική άποψη ή αν επιβάλλεται να γίνει μερική ή ολική αναθεώρησή τους,
- τρίτον, τις αναγκαίες προτάσεις για μία ενδεχόμενη αναμόρφωση.

Η εκπόνηση των προτάσεων έγινε με κριτήρια ρεαλιστικής και ριζικής αντιμετώπισης του προβλήματος.

- περιορίσε τους Συνεταιριστικούς Κανόνες στον αριθμό των έξι (6),
- ανήγαγε και τους 6 Συνεταιριστικούς Κανόνες σε υποχρεωτικούς και δεσμευτικούς για τις οργανώσεις - μέλη,
- στην ουσία, εγκατέλειψε την αυτοτέλεια του Συνεταιριστικού Κανόνα του 1937, σχετικά με την πολιτική και θρησκευτική ουδετερότητα, κατήργησε οριστικά την υποχρέωση για συναλλαγές τοις μετρητοίς, ενώ προσέθεσε έναν καινούργιο Κανόνα, ήτοι τη διασυνεταιριστική συνεργασία και υποστήριξη μεταξύ συνεταιριστικών οργανώσεων μιάς ή περισσοτέρων χωρών,
- επανέφερε εξάλλου στο προσκήνιο τον δευτερεύοντα και διαφιλονικούμενο Συνεταιριστικό Κανόνα του 19ου αιώνα σχετικά με τον εκούσιο χαρακτήρα του συνεταιρισμού και πρότεινε ως νέο και πρώτο πλέον Κανόνα την εκούσια συμμετοχή στο συνεταιρισμό με υπόμνηση της ανοιχτής πόρτας και την κατάργηση κάθε κοινωνικής (καινούργια έννοια), πολιτικής και θρησκευτικής διακρίσεως ή περιορισμού. Ως δεύτερος Κανόνας προτάθηκε η δημοκρατική οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία. Ως τρίτος Κανόνας παρέμεινε ο αντίστοιχος τέταρτος του 1937, ήτοι η περιορισμένη αμοιβή (τόκος) του συνεταιριστικού κεφαλαίου (των συνεταιριστικών μερίδων). Ως τέταρτος Κανόνας προτάθηκε ο ίδιος και αντίστοιχος τρίτος Κανόνας του 1937, ήτοι η δικαία διανομή των οικονομικών αποτελεσμάτων των δραστηριοτήτων της συνεταιριστικής εταιρείας. Ο Κανόνας αυτός διευρύνθηκε και συμπεριέλαβε τη δημιουργία αποθεματικού για αναπτυξιακούς σκοπούς και τη χρηματοδότηση συλλογικών υπηρεσιών προς όφελος του συνόλου της συνεταιριστικής ομάδας (μέλη, μισθωτοί, οικογένειες των μελών).

Την πέμπτη θέση κατέλαβε ο δευτερεύων έβδομος κατά σειρά Κανόνας του 1937, ήτοι η συνεταιριστική εκπαίδευση. Και εδώ, το περιεχόμενο του

νέου Κανόνα διευρύνθηκε, ώστε να συμπεριλάβει, εκτός από τα μέλη, τους μισθωτούς και το κοινό με τη δημιουργία σχετικού αποθεματικού. Έκτος και τελευταίος Κανόνας που προστέθηκε για πρώτη φορά, όπως ειπώθηκε, είναι η διασυνεταιριστική συνεργασία και υποστήριξη, που αποτελέσει έκτοτε τον ακρογωνιαίο λίθο για την παροχή τεχνικής βοήθειας από τις διεθνείς και εθνικές οργανώσεις, όπως επίσης και κυρίως από τους συνεταιρισμούς των πλουσίων χωρών προς τους συνεταιρισμούς των πτωχότερων του Τρίτου Κόσμου.

Η επεξεργασία και αποδοχή το 1966 από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας της Συστάσεως 127 για την προαγωγή του συνεταιρισμού στις αναπτυσσόμενες χώρες, η αποδοχή, επίσης, το 1975 της Συμβάσεως 141 και Συστάσεως 149 της ίδιας Οργάνωσης για τη δημιουργία και λειτουργία συνεταιριστικών επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων από τις αγροτικές συνδικαλιστικές οργανώσεις υπέρ των μελών τους, καθώς, τέλος, και η περιοδική Έκθεση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ για τις συνθήκες λειτουργίας των συνεταιρισμών καθώς και για τα πλεονεκτήματά τους, αποτελούν σοβαρές θεσμικές πρωτοβουλίες που διέδωσαν σε παγκόσμια κλίμακα, από Βορρά προς Νότο και από Δύση προς Ανατολή, το συνεταιριστικό θεσμό ως μοντέλο οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής αναπτύξεως τα τελευταία τριάντα χρόνια.

Γ. Οι προτάσεις για το επόμενο 31ο Συνέδριο της εκατονταετίας της ΔΣΕ (Μάντσεστερ 1995)

Οι προτάσεις για μία νέα αναμόρφωση των Συνεταιριστικών Κανόνων καθώς πλησιάζουμε προς την ανατολή του 21ου αιώνα είναι το αποτέλεσμα ενός γενικότερου προβληματισμού και στοχασμού που απασχολεί την ηγεσία της ΔΣΕ και πολλά συνεταιριστικά κινήματα. Κανένας στη ΔΣΕ δεν εφησυχάζει σχετικά με τις πιθανές διεθνείς οικονομικές συγκυρίες και την εξέλιξη του συνεταιριστικού συστήματος στα χρόνια που έρχονται. Και κανείς, ούτε στις ανεπτυγμένες χώρες, ούτε στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, δεν αισθάνεται πλήρως ικανοποιημένος από τις ιδεολογικές θέσεις της χθες, από τα επιτεύγματα του σήμερα, από τις προκλήσεις του αύριο.

α. Οι προκλήσεις του τέλους του αιώνα μας

Ποιές είναι οι προκλήσεις που αναγκάζουν τη ΔΣΕ και τα μέλη της να προβληματισθούν σχετικά με τις Αξίες και τους Κανόνες του συστήματος; Και πώς επενεργούν αυτές οι προκλήσεις στις αποφάσεις και διεργασίες της ΔΣΕ για μία αναμόρφωση των Συνεταιριστικών Κανόνων; Οι

προκλήσεις είναι ποικίλες και πληθαίνουν με την πάροδο του χρόνου:

Στην πρώτη γραμμή βρίσκεται η συνεταιριστική ιδεολογία και οι πρακτικές που ακολουθούν διάφορες χώρες διαφορετικών ηπειρών, στον Τρίτο Κόσμο. Από το 1960 και εντεύθεν, περίοδο ανεξαρτησίας πολλών νέων κρατών, η ΔΣΕ, οι εξειδικευμένες Οργανώσεις του ΟΗΕ και πολλοί θεωρητικοί και οπαδοί του συνεταιρισμού, για διαφορετικούς λόγους ο καθένας, εξιδανίκευσαν, στα μάτια των φτωχών λαών και των άπειρων πολιτικών τους ηγετών, το συνεταιριστικό μοντέλο. Το τελευταίο αυτό θεωρήθηκε ως πανάκεια για όλες τις ανάγκες και όλες τις ελλείψεις. Ευρωπαίοι θεωρητικοί σχεδιαστές και οραματιστές ενέπνευσαν μοντέλα συνεταιριστικοποιήσεως της οικονομίας στην Ινδία, στην Τυνησία, στη Σενεγάλη, στην Τανζανία και άλλες χώρες, που τελικά οδήγησαν σε πολιτικές κρίσεις, σε εσωτερικές συγκρούσεις και σε καταρράκωση, ιδεολογική και οργανωτική, των συνεταιρισμών.

Σε περισσότερες ακόμη χώρες, το Κράτος ποδηγέτησε, κάτω από μία υποκριτική νομιμοφάνεια, την ίδρυση, λειτουργία και διοίκηση των συνεταιρισμών. Μέσα σε δύο δεκαετίες (1960-1980) κατέρρευσε κατά 80% το συνεταιριστικό οικοδόμημα ευρωπαϊκού τύπου που είχε επιβληθεί απ' έξω και από πάνω. Στη θέση του, για ικανοποίηση αναγκών που παρέμειναν και οξύνθηκαν, δραστηριοποιήθηκαν οι παραδοσιακοί μηχανισμοί συνεργασίας και αλληλεγγύης των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, κατηγοριών και επαγγελμάτων. Απόρροια αυτής της δυναμικής ήταν η εμφάνιση χιλιάδων προ-συνεταιριστικών ομάδων (Groupements pre-cooperatifs ή self-help groups) που οργανώθηκαν και οργανώνονται από τη βάση και διαχειρίζονται πάνω σε παραδοσιακές δημοκρατικές βάσεις την υπόθεση ενός τμήματος της οικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως πολλών χωρών της Αφρικής, Ασίας και Λατινικής Αμερικής.

Σε περιοχές, όπως η Λατινική Αμερική, εμφανίσθηκαν επίσης μορφές συλλογικής και κοινωνικής οικονομίας (Μεξικό, Περού, Κολομβία, αλλά και στη μετα-φρανκική Ισπανία) όπου παραδοσιακές παραγωγικές ομάδες, συνεταιρισμοί, κοινότητες, συνδικάτα και δημόσιοι φορείς ενώνουν τις προσπάθειες αναπτύξεως μέσα από κοινούς οργανωτικούς φορείς που διέπονται από παραπλήσιες Αξίες και Κανόνες του ορθόδοξου συνεταιριστικού συστήματος. Είναι προφανής ο κίνδυνος της προοδευτικής αλλά σίγουρης απώλειας της συνεταιριστικής ταυτότητας σ' αυτές τις περιοχές και κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, ενώ διαμορφώνονται τάσεις μιάς νέας και ευρύτερης οικονομίας συλλογικής ευθύνης απέναντι στην ανεργία και την εξαθλίωση.

Αυτή η κρίση ταυτότητας του συνεταιριστικού θεσμού επιτείνεται επικίνδυνα από την κατάχρηση και τον αποπροσανατολισμό που υπέστησαν οι συνεταιρισμοί στα κομμουνιστικά κράτη της Ευρώπης, της Ασίας και άλλων περιοχών. Μονολότι δεν είχαν παύσει να είναι μέλη της ΔΣΕ, μετά τις αλλαγές του 1989, άλλα διαλύθηκαν και δημεύτηκε η περιουσία τους (Πολωνία), άλλα αναδιοργανώθηκαν και άλλα απειλούνται με εξα-

φάνιση προς όφελος ενός σκληρού και αμοραλιστικού εμπορικού και χρηματιστικού φαινομένου που συνοδεύεται με εγκληματικές πρακτικές και μπροστά στο οποίο κοκκινίζει από ντροπή το παραδοσιακό δυτικο-ευρωπαϊκό καπιταλιστικό σύστημα. Στις χώρες αυτές του ετέρου ημίσεος της Ευρώπης το ερώτημα είναι πώς θα επαναλειτουργήσει επιτυχώς ο συνεταιριστικός θεσμός που χρονολογείται εδώ και 100 χρόνια και πώς θα μπορέσει να ενσωματώσει και πάλι και εφαρμόσει Συνεταιριστικές Αξίες και Κανόνες στην προσπάθειά του να συμβάλει στη λύση ουσιαστών προβλημάτων καταναλωτών, εργαζομένων, αγροτών;

Το δεύτερο μεγάλο πρόβλημα, του οποίου οι διαστάσεις και πιθανές εξελίξεις είναι άγνωστες και απρόβλεπτες, είναι ο χώρος που μπορεί και οφείλει να καταλάβει το συνεταιριστικό σύστημα μετά την κατάργηση της ισορροπίας του τρόμου με την πρόσκαιρη εξαφάνιση του ενός από τους δύο πρωταγωνιστές, στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς, σε παγκόσμια κλίμακα, στην αντιμετώπιση των ολίγων πολυεθνικών που οσονούπω θα ελέγχουν τα 80% της διεθνούς οικονομίας. Ποιά πρέπει να είναι η θέση του συνεταιρισμού στις περιφερειακές κοινές αγορές και η συμμετοχή του στη λήψη αποφάσεων για τη διαχείριση των προβλημάτων διατροφής, ανεργίας, ενέργειας, περιβάλλοντος και των πάσης φύσεως κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών;

Πέρα από αυτά τα προβλήματα ευρύτερης σημασίας και μακροπρόθεσμης πολιτικής, άλλα οικονομικά, οργανωτικά και διοικητικά θέματα, άμεσης εφαρμογής δημιουργούν τροχοπέδη στην περαιτέρω εξέλιξη της συνεταιριστικής εταιρείας και επιχειρήσεως.

Τέτοια θέματα αφορούν ειδικότερα στο σχηματισμό του εταιρικού κεφαλαίου, στην αμοιβή του, στις επενδύσεις, στο ρόλο των συνεταιριστικών υπαλλήλων και εργατών, στις σχέσεις της συνεταιριστικής επιχειρήσεως με το κράτος, τους δημόσιους φορείς, την περιρρέουσα κοινότητα και κοινωνία.

β. Από τη συνειδητοποίηση των προκλήσεων ως την επεξεργασία των προτάσεων

Την ίδια εποχή που στη Σοβιετική Ένωση είχαν αρχίσει οι μεταρρυθμίσεις του Γκορμπατσόφ, ο Πρόεδρος της ΔΣΕ Λαρς Μάρκους (Lars Marcus) πρότεινε στο 29ο Συνέδριο της Στοκχόλμης (1988) την ιδεολογική αυτοκριτική του συνεταιριστικού θεσμού, των αξιών του, των στόχων του, των κανόνων λειτουργίας του, των μέσων δράσεως καθώς και της αποτελεσματικότητάς του. Η ΔΣΕ ανέθεσε σε μία δωδεκαμελή Επιτροπή διεθνών εμπειρογνομόνων (συμμετείχα προσωπικά εκ μέρους του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας), με Πρόεδρο τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Στοκχόλμης Σβεν Άκε Μπόοκ (Sven Ake Book) να συντάξει μία

Έκθεση για τις Βασικές Συνεταιριστικές Αξίες και να ασχοληθεί αποκλειστικά με αυτές το επόμενο 30ό Συνέδριο του Τόκυο. Το τελευταίο αυτό συζήτησε τα σχετικά θέματα, αποδέχθηκε τις προτάσεις και συνέστησε την αναθεώρηση των Συνεταιριστικών Κανόνων που θα μετουσίωσαν σε πράξη τα υψηλά διδάγματα και παραγγέλματα της συνεταιριστικής φιλοσοφίας.

Μία ολιγομελής Επιτροπή με Πρόεδρο τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Βικτώρια του Καναδά (Victoria University, Canada) και μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΔΣΕ Jan MacPherson ανέλαβε το έργο αυτό με τη βοήθεια μιας Συμβουλευτικής Ομάδας Εμπειρογνομόνων. Η Επιτροπή έχει προχωρήσει στο έργο της και έχει δημοσιεύσει το ημιτελικό Σχέδιο των Συνεταιριστικών Κανόνων, του Σημειώματος που τους επεξηγεί και μίας Διακηρύξεως για τη θέση και το ρόλο των συνεταιρισμών στον 21ο αιώνα.

γ. Οι προτεινόμενοι Κανόνες (περιεχόμενο και σκοπούμενοι στόχοι)

Η παρούσα αναμόρφωση είναι ένα πολλαπλό επιχείρημα με πολλούς στόχους, άλλοτε συμβιβαστούς και άλλοτε αντιτιθέμενους μεταξύ τους. Δύο πάντως είναι τα κύρια εξωτερικά γνωρίσματα της συλλογικής αυτής εργασίας: Από τη μια μεριά **εξαφανίζεται οριστικά** ο Συνεταιριστικός Κανόνας, ηλικίας 150 περίπου ετών, που περιορίζει την **αμοιβή του συνεταιριστικού κεφαλαίου**. Κάθε συνεταιριστική εταιρεία θα είναι ελεύθερη στο μέλλον να ορίσει εάν και σε ποιο βαθμό θα αμείψει τις συνεταιριστικές μερίδες, υποχρεωτικές και προαιρετικές.

Η κατάργηση του προηγούμενου περιοριστικού όρου στο θέμα αυτό αναμένεται να δημιουργήσει κίνητρα για αύξηση του εταιρικού κεφαλαίου, για επενδύσεις και για στήριξη της οικονομικής ανεξαρτησίας και αυτονομίας των συνεταιρισμών.

Σε πολλές όμως περιπτώσεις διαφαίνεται ο κίνδυνος οι πολύ αισιόδοξοι συνεταιρισμοί να εξαντλήσουν πλεονάσματα και κέρδη σε τόκους με αποτέλεσμα η οργάνωση να οδηγηθεί ενδεχόμενα στη χρεωκοπία. Στην πράξη καθώς και στην πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση της Γαλλίας και της Ιταλίας, ο σχηματισμός του εταιρικού κεφαλαίου απελευθερώνεται από τους περιοριστικούς όρους του παρελθόντος.

Από την άλλη μεριά, προστίθενται δύο νέοι Συνεταιριστικοί Κανόνες που ως τώρα ανευρίσκοντο ρητά ή με την ερμηνεία στους υφισταμένους Κανόνες του 1966. Πρόκειται για τον **Κανόνα της Αυτονομίας** και για τον **Κανόνα της στήριξης της περιβάλλουσας «Κοινότητας»**.

Αλλά ας πάρουμε με τη σειρά τους προτεινόμενους Συνεταιριστικούς Κανόνες.

1. Εκούσια συμμετοχή

Το προτεινόμενο κείμενο απλουστεύεται για να γίνει καλύτερα κατανοητό και γενικεύεται για να συμπεριλάβει όσο το δυνατόν περισσότερες βιοτικές σχέσεις. Βάση της συμμετοχής στο συνεταιρισμό συνεχίζεται να είναι αφενός ο εκούσιος χαρακτήρας και αφετέρου η ανοιχτή πόρτα, με τη δυνατότητα για κάθε άτομο που συγκεντρώνει ορισμένες προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος και το καταστατικό να εισέλθει ή να αποχωρήσει από αυτόν.

Το νέο στοιχείο που εισάγει αυτός ο Κανόνας αναφέρεται στο βασικό σκοπό του συνεταιρισμού, που συνίσταται στην εξυπηρέτηση των μελών του και ενδεχομένως άλλων προσώπων-χρηστών. Η έμφαση που δίνεται στα συμφέροντα των μελών υπαγορεύθηκε και γίνεται σε απάντηση της καταχρηστικής χρησιμοποίησης των συνεταιρισμών, εταιρειών ιδιωτικής οικονομίας και ιδιωτικού δικαίου, από τα κομμουνιστικά αλλά και από πολλά υπερπροστατευτικά κράτη για την προαγωγή επίσης της εθνικής οικονομίας γενικότερα.

Όσον αφορά στα μη μέλη, το κείμενο λύνει μία νομική και δεοντολογική αμφισβήτηση, αν δηλαδή και σε ποιο βαθμό μπορεί ένας συνεταιρισμός να αποβλέπει στην εξυπηρέτηση τρίτων προσώπων. Γίνεται δεκτό ότι τούτο είναι δυνατόν, αν γίνεται με σύνεση και αποτελεσματικότητα, κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών, όπως είναι οι ασφαλίσσεις, ο τουρισμός, η παροχή άλλων τεχνικών ή κοινωνικών υπηρεσιών.

Νέο επίσης στοιχείο αποτελεί η προσθήκη του δικαιώματος συμμετοχής χωρίς διάκριση φύλου, προκειμένου να διευκολυνθεί η παρουσία των γυναικών στους κόλπους των συνεταιριστικών εταιρειών, θέμα τεράστιας σημασίας αφού οι γυναίκες αποτελούν το έτερο ήμισυ του γήινου πληθυσμού και εργάζονται, μέσα και έξω από το σπίτι, πολύ περισσότερες ώρες από τους άνδρες, χωρίς η εργασία τους αυτή να εκφράζεται σε δικαιώματα και πλεονεκτήματα. Ο συνεταιριστικός θεσμός, ως κατεξοχήν δημοκρατική οργάνωση, πρέπει να ανοίξει τις πόρτες του και στην «αόρατη πλευρά του φεγγαριού» όπως συνηθίζεται να χαρακτηρίζεται η αποσιωπούμενη εργασιακή εισφορά των μητέρων, αδελφών και κοριτσιών των συνεταιριστών.

Διατηρείται η παλιά απαγόρευση πολιτικών, θρησκευτικών και κοινωνικών (φυλετικών και άλλων) διακρίσεων για τη συμμετοχή κάποιου στο συνεταιρισμό, αν βέβαια συγκεντρώνει τα υπόλοιπα απαιτούμενα προσόντα και τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος και το καταστατικό.

Το κείμενο του Κανόνα εκούσιας συμμετοχής δεν αναφέρεται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, όταν μιλάει για μέλη και για μη-μέλη. Ερμηνευτικά συμπληρώνεται ότι πρόκειται για φυσικά κυρίως πρόσωπα, **χωρίς όμως να αποκλείονται και τα νομικά**. Η ερμηνευτική δήλωση ανοίγει την πόρτα στα νομικά πρόσωπα και μέσα από αυτά στην προοδευτική αλλαγή του τοπίου των μελών, με τη δημοκρατική και ισότιμη συμμετοχή φυσικών

και νομικών προσώπων στον πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό.

Κατά την προσωπική μου άποψη, κείμενο και ερμηνεία παραλείπουν δύο σοβαρές περιπτώσεις διευρύνσεως της συμμετοχής: Πρώτον, την οικογενειακή (household membership) και όχι μόνο την παρούσα ατομική συμμετοχή που θα αντιπροσώπευε καλύτερα όλα τα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας (αυτό κυρίως στην περίπτωση των καταναλωτικών και ενδεχομένως πολλών αγροτικών συνεταιρισμών). Δεύτερον, τη συμμετοχή των υπαλλήλων και εργατών των συνεταιρισμών που δεν στηρίζονται σε ομοιοεπαγγελματική βάση (παράδειγμα οι καταναλωτικοί).

Η μη ενσωμάτωση ως τώρα των εργαζομένων στο συνεταιρισμό, εάν και όταν η φύση του τελευταίου αυτού το επιτρέπει, αποτελεί την αχίλλειο πτέρνα του συνεταιριστικού κινήματος που σ' αυτό το θέμα αναπαράγει το καπιταλιστικό μοντέλο της εξηρημένης εργασίας και σε πολλές δυστυχώς περιπτώσεις, σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου, ολιγάριθμα μέλη «συνεταιρισμών» αναπτύσσουν κερδοσκοπικές δραστηριότητες στηριζόμενα στην εργασία εκατοντάδων και χιλιάδων ακόμα μισθωτών (υπαλλήλων και εργατών τους).

2. Δημοκρατικός χαρακτήρας του συνεταιρισμού

Ο Κανόνας αυτός ήταν πρώτος ή πρωτεύων από το 1937 και πριν. Από το 1966 πέρασε στη δεύτερη θέση των Συνεταιριστικών Κανόνων. Το κείμενο εισάγει δύο νέα στοιχεία. Το πρώτο αναφέρεται στην υποχρεωτική προσωπική συμμετοχή (participation) κάθε μέλους, που προστίθεται στο δημοκρατικό χαρακτήρα της συνεταιριστικής οργανώσεως. Ο συνεταιρισμός δεν είναι επιχείρηση κερδοσκοπική όπου ορισμένα μέλη καταθέτουν μόνο κεφάλαια και είναι ξένα προς τις δραστηριότητες και τις εργασίες του συνεταιρισμού. Κάθε συνεταιρισμός απαιτεί την πιο μεγάλη συμμετοχή όλων των μελών του σε όλες τις εργασίες και διεργασίες. Σ' αυτό το σημείο υπενθυμίζεται ότι παραμένει η παλιότερη ορολογία σχετικά με το δημοκρατικό χαρακτήρα του συνεταιρισμού που ερμηνεύεται ως ισότιμη κοινωνία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

Το δεύτερο νέο στοιχείο που προτείνεται αναφέρεται στη δημοκρατική διοίκηση του συνεταιρισμού, όπου μπορούν να συμμετέχουν (άνδρες και γυναίκες) όχι μόνο τα μέλη αλλά και οι διευθυντές και οι υπάλληλοι, ανάλογα με τη θέση τους και την εργασία τους. Η συμμετοχή αυτή αφορά συγκεκριμένα, αλλά ενδεικτικά στη λήψη αποφάσεων και στη διαμόρφωση προγραμμάτων για κάθε είδους δραστηριότητα που συμβαδίζει, υποτίθεται, με τους σκοπούς του συνεταιρισμού. Αυτή η πρόταση μετριάζει την έλλειψη της αντίστοιχης συμμετοχής των μισθωτών στα μέλη του συνεταιρισμού και ανυψώνει το δημιουργικό ρόλο του υπαλληλικού και τεχνοκρατικού παράγοντα που γίνεται όλο και πιο καθοριστικός για την επιτυχή λειτουργία των μεγάλων συνεταιρισμών του δευτερογενούς

κυρίως τομέα και του τομέα των υπηρεσιών (βιομηχανίες, τράπεζες, ασφάλειες, λοιπές υπηρεσίες).

Κάθε κατηγορία συνεταιρισμού και κάθε συνεταιρισμός, ατομικά, θα είναι ελεύθερος να επιλέξει και να καθορίσει, κατά περιόδους, τον τρόπο και την έκταση που θα λάβει χώρα αυτή η συμμετοχή των εργαζομένων στη διοίκηση και στην εξέλιξη της συνεταιριστικής οργανώσεως. Θα πρέπει να πούμε ότι αυτή η καινοτομία θα ευαισθητοποιήσει και δραστηριοποιήσει περισσότερο τον εργασιακό παράγοντα, αλλά και θα δημιουργήσει ευκαιρίες διεκδικήσεων και εργασιακών αντιθέσεων και συγκρούσεων μεταξύ συνεταιριστικής εργοδοσίας και εξηρημένης συνεταιριστικής εργασίας.

Η επιταγή της δημοκρατίας στους συνεταιρισμούς συνεχίζεται να εκφράζεται με δύο κυρίως τρόπους: διοίκηση από αιρετά όργανα των μελών και ισότητα στο δικαίωμα λήψεως αποφάσεων με ψηφοφορία. Αυτή βέβαια η δημοκρατική διοίκηση προσαρμόζεται ανάλογα στην περίπτωση των συνεταιριστικών οργανώσεων ανωτέρου βαθμού.

3. Οικονομική δομή του συνεταιρισμού

Πρόκειται για έναν πλήρως αναμορφωμένο και κατάλληλα συμπληρωμένο Κανόνα που αποβλέπει στην καλύτερη δυνατή λύση στα οικονομικά ζητήματα που αποτελούν προβλήματα για τους περισσότερους συνεταιρισμούς.

Έτσι, κατ' αρχάς, ο Κανόνας ενισχύει το σχηματισμό εταιρικού κεφαλαίου με δύο τρόπους. Πρώτον, υπαγορεύει την υποχρέωση όλων των μελών να συμμετάσχουν ουσιαστικά στο σχηματισμό του κεφαλαίου του συνεταιρισμού. Υποτίθεται από την ερμηνεία ότι το κεφάλαιο πρέπει να είναι ανάλογο με τις δυνατότητες των μελών, αλλά και πρόσφορο για την αυτοτελή και επιτυχή οργάνωση των δραστηριοτήτων. Δεύτερον, οι συνεταιρισμοί είναι ελεύθεροι να καταβάλλουν τόκους στις συνεταιριστικές μερίδες, με μόνο περιορισμό προς τα άνω το νόμιμο τόκο που ισχύει στη χώρα όπου έχει την έδρα του ο συνεταιρισμός.

Από μία άλλη σκοπιά, ο Τρίτος αυτός Κανόνας επαναφέρει στην επιφάνεια τον παλαιότερο και ξεχασμένο δευτερεύοντα δε Κανόνα της αφιλοκερδούς διαθέσεως του υπάρχοντος ενεργητικού του συνεταιρισμού σε περίπτωση διαλύσεως και εκκαθαρίσεώς του. Η προτεινόμενη όμως λύση, λόγω ισχυρών και συχνά δικαιολογημένων αντιδράσεων πολλών κατηγοριών συνεταιρισμών, αφορά σε ένα μόνο τμήμα του συνεταιριστικού κεφαλαίου (περιουσίας) που αποτελεί συλλογική ιδιοκτησία. Αυτό το τμήμα της συλλογικής συνεταιριστικής περιουσίας θα πρέπει να παραμένει αδιαίρετο, αδιανέμητο και να περνάει σε άλλους συνεταιρισμούς σε περίπτωση διαλύσεως της συνεταιριστικής οργανώσεως. Η αναγωγή αυτής της παλιάς πρακτικής σε υποχρεωτικό Κανόνα θα τροφοδοτήσει

τη συνεταιριστική φιλολογία στο θέμα αυτό και ίσως γίνει τροχοπέδη στις επενδύσεις των συνεταιρισμών, του κεφαλαίου και των κερδών, ιδιαίτερα στις μικρές και πτωχότερες οργανώσεις που κατά πάσα πιθανότητα θα προτιμήσουν να βάλουν στο χέρι πλεονάσματα και κέρδη υπό τη μορφή τόκων και άμεσης διανομής κάθε περισσεύματος.

Η **διανομή των αποτελεσμάτων** της συνεταιριστικής δραστηριότητας γίνεται κατά δίκαιο τρόπο ανάμεσα στα μέλη. Παραμένει σ' αυτό το σημείο η παλιά ρύθμιση, λογική και φιλοσοφική προσέγγιση. Εγκαταλείπεται όμως το παλιό κριτήριο διανομής που έλκει την καταγωγή του από τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς της Ροσντέιλ, δηλαδή τη διανομή των αποτελεσμάτων σύμφωνα με τις συναλλαγές κάθε μέλους με το συνεταιρισμό. Το προτεινόμενο κριτήριο είναι ευρύτερο και θα λαμβάνεται υπόψη η όλη συμμετοχή κάθε μέλους στο συνεταιρισμό (δηλαδή κεφάλαιο, συναλλαγές βέβαια, εργασία και άλλα).

Το νέο και εποικοδομητικό στοιχείο στην περίπτωση του προορισμού των πλεονασμάτων είναι ότι ρητώς **απαιτείται να αμείβονται κατά δίκαιο τρόπο οι μισθωτοί του συνεταιρισμού** με κριτήριο τους κανόνες που επικρατούν στην κοινωνία όπου λειτουργεί ο συνεταιρισμός. Και τα δύο κριτήρια είναι απροσδιόριστα και ασαφή.

Είναι ανάγκη να πει ένας Συνεταιριστικός Κανόνας της ΔΣΕ ότι οι μισθωτοί θα λαμβάνουν «δίκαιη» αμοιβή; Αν δεν το έλεγε, η αμοιβή αυτή θα επιτρεπόταν να είναι και «άδικη»; Ορθότερο και λογικό θα ήταν να προταθεί η συμμετοχή των εργαζομένων στα αποτελέσματα της επιχειρήσεως ανάλογα με τη συμβολή τους στην πραγματοποίησή τους και στο μέτρο και υπό την προϋπόθεση ότι αυξήθηκε η παραγωγή και η παραγωγικότητα, ότι οι πωλήσεις και συναλλαγές ήταν θετικές και κερδοφόρες. Αλλιώς πως, και σε κάθε περίπτωση, οι μισθωτοί πρέπει να αμείβονται τουλάχιστον σύμφωνα με τον Κώδικα Εργασίας και τις Συλλογικές Συμβάσεις που υπάρχουν σε όλες σχεδόν τις χώρες και στους περισσότερους κλάδους εργασίας.

Πέρασε ήδη μία γενιά από τότε που θεσμοθετήθηκε σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες (Γαλλία) η συμμετοχή των εργαζομένων στα αποτελέσματα των κερδοσκοπικών κεφαλαιοκρατικών επιχειρήσεων (το εθιμικό δίκαιο της Ύδρας που έγινε αποδεκτό από λαϊκές συνελεύσεις το 1804 και 1817 όριζε ότι οι συντροφοναύτες αν πήγαινε καλά ο ναύλος, έπαιρναν μερίδιο από τα κέρδη, αν πήγαινε άσχημα, έπαιρναν μισθό καθορισμένο εκ των προτέρων), χωρίς οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις να έχουν το θάρρος και την ικανότητα να μιμηθούν την κεφαλαιοκρατική πρακτική στο θέμα αυτό.

Αν τελικά γίνει αυτή η πρόταση στο επόμενο Συνέδριο και το τελευταίο αυτό την κάνει αποδεκτή ως έχει, τότε η καινοτομία θα παραμείνει δώρο άδωρο και θα αδικήσει και τους εργαζόμενους και την ίδια τη συνεταιριστική επιχείρηση και το συνεταιριστικό σύστημα.

Έχουμε το δικαίωμα να πάμε πιο πέρα ακόμη και να αναρωτηθούμε γιατί η ερμηνεία του Κανόνα αυτού, αν μη το ίδιο το κείμενο, παρέλειψαν την ιστορική αυτή στιγμή να προτείνουν γενναιότερες ακόμη λύσεις, που θα συνίσταντο στην πώληση συνεταιριστικών μερίδων στους εργαζόμενους, με ή χωρίς ψήφο αν, ως εκ τούτου, αποκτούσαν και την ιδιότητα του μέλους;

Τέλος, εξειδικεύεται ότι μέρη των πλεονασμάτων θα χρησιμοποιούνται για την περαιτέρω ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του συνεταιρισμού και θα υποστηρίζουν από την άλλη πλευρά και την προαγωγή του συνεταιριστικού κινήματος γενικότερα. Ασαφής αυτή η τελευταία πρόταση και επικίνδυνη για τα συμφέροντα των μελών και την ανεξαρτησία και αυτονομία των μικρών πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών. Ελλιπής δε και πτωχή η σχετική επεξήγηση των συντακτών.

4. Εκπαίδευση

Η πρόταση του σχετικού Κανόνα για τη συνεταιριστική εκπαίδευση είναι απογοητευτική, γιατί απλώς επαναλαμβάνει τον προηγούμενο και αντίστοιχο Κανόνα του 1966, αφαιρώντας του μάλιστα την υποχρέωση που έχουν ως τώρα οι συνεταιρισμοί να σχηματίζουν αποθεματικά γι' αυτό το σκοπό. Υποβαθμίζεται έτσι ο ρόλος της εκπαίδευσης των μελών, των αιρετών και των υπαλλήλων για την ικανοποιητική διοίκηση και διαχείριση της συνεταιριστικής επιχειρήσεως.

Δεν γίνεται λόγος για ανάπτυξη, γενικότερα, του ανθρώπινου δυναμικού του συνεταιριστικού συστήματος, δεν εξισώνονται οι συνθήκες καριέρας και επαγγελματικής κινητικότητας των μισθωτών του συνεταιρισμού με τις αντίστοιχες κατηγορίες μισθωτών του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα. Τέλος, χάνεται η ευκαιρία να γίνει λόγος για τη **διαρκή συνεταιριστική εκπαίδευση και κουλτούρα**, ως αναπόσπαστου τμήματος του εθνικού συστήματος παιδείας, που αρχίζει με τους σχολικούς συνεταιρισμούς και κορυφώνεται με την ανώτερη και ανώτατη διδασκαλία, την έρευνα και τις δημοσιεύσεις, χωρίς να ξεχάσουμε τα μέσα μαζικής ενημερώσεως, την πληροφορική και την τεχνολογία της σύγχρονης επικοινωνίας.

5. Διασυνεταιριστική συνεργασία

Επαναλαμβάνεται ο αντίστοιχος Κανόνας του 1966 που επιβάλλει τη διασυνεταιριστική συνεργασία και υποστήριξη. Δεν προτείνονται νέες ιδέες, δεν γίνεται καμιά καινούργια προσέγγιση, δεν αξιολογούνται η σπουδαιότητα και τα προηγούμενα αποτελέσματα του Κανόνα. Αντίθετα, προστίθεται μία αμφιλεγόμενη πρόταση που αποβλέπει στο ενδιαφέρον της διασυνεταιριστικής συνεργασίας όχι μόνο για τα μέλη των συνεργα-

ζομένων συνεταιρισμών, αλλά και προς όφελος της ευρύτερης (συνεταιριστικής) «Κοινότητας». Από το 1966 ως σήμερα η οικονομική διασυνεταιριστική συνεργασία ελάχιστα αναπτύχθηκε, ιδιαίτερα ανάμεσα στους αγροτικούς και καταναλωτικούς συνεταιρισμούς της ίδιας χώρας ή διαφορετικών χωρών.

6. Αυτονομία

Για πρώτη φορά προτείνεται ιδιαίτερος Κανόνας για την αυτονομία (και ανεξαρτησία, θα προσθέταμε εμείς) των συνεταιρισμών. Η αυτονομία αυτή εννοείται σε σχέση με έξωθεν παράγοντες, ο κυριότερος από τους οποίους είναι η εκτελεστική εξουσία (Κυβέρνηση και δημόσιοι φορείς).

Ο Κανόνας, γι' αυτό το σκοπό, υπενθυμίζει στις συνεταιριστικές οργανώσεις ότι είναι αυτόνομοι και αλληλοβοηθούμενοι θεσμοί που λειτουργούν με ευθύνη των μελών τους. Αν επιθυμούν να προέλθουν σε συμφωνίες συνεργασίας με δημόσιους φορείς, πρέπει να το κάνουν με τρόπο και συμφωνίες που να διασφαλίζουν την αυτονομία τους και ανεξαρτησία τους. Το ίδιο ισχύει και για τη συνεργασία με τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις.

Οι καταχρήσεις που έγιναν σε βάρος της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών από κυβερνήσεις και πολιτικά κόμματα απολυταρχικών καθεστώτων και η χρησιμοποίηση σε πολλές χώρες του συνεταιριστικού συστήματος για την εκ των άνω μαζική, εξηρημένη και σπασμωδική οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, εξηγούν και δικαιολογούν την πρόταση για τον Κανόνα αυτό της αυτονομίας. Είναι αναγκαίος και απαραίτητος για πολλές χώρες και για πολλές περιόδους ή καταστάσεις. Δεν λύνει όμως κατά τρόπο ριζικό τις σχέσεις κράτους και συνεταιρισμών.

Κατ' αρχάς ο Κανόνας απευθύνεται στους συνεταιρισμούς και όχι στις Κυβερνήσεις, αφού η ΔΣΕ είναι ιδιωτικού δικαίου μη-κυβερνητική διεθνής οργάνωση. Και η αυτονομία και η ανεξαρτησία των συνεταιρισμών απειλούνται κυρίως από τους φορείς εκτελεστικής και δημόσιας εξουσίας, δημιουργώντας ιστούς πολύπλοκης και μακρόχρονης εξαρτήσεως με την άσκηση πιστωτικής πολιτικής, τη διαμόρφωση των τιμών, τη φορολογία και τους δασμούς, την εξαγωγική και κυρίως τη νομοθετική πολιτική.

Θα ήταν ευκαίριο, εποικοδομητικό και περισσότερο λειτουργικό αν γινόταν πρόβλεψη για δημιουργία εκ μέρους του Κράτους **ενοϊκού κλίματος και συνθηκών** για την ίδρυση, δράση και λειτουργία των συνεταιρισμών, των οποίων η δομή, η διοίκηση, η διαχείριση και ο προγραμματισμός είναι τελείως χωριστά από τους δημόσιους φορείς. Το Κράτος οφείλει να παρέχει στους συνεταιρισμούς τις ίδιες ευκολίες και τα ίδια πλεονεκτήματα που θέτει στη διάθεση κάθε μορφής άλλων οικονομικών εταιρειών και οργανώσεων.

Όσον αφορά στις συναλλαγές και σχέσεις συνεταιρισμών και Κράτους, τέσσερις είναι οι δυνατές και βιωμένες ιστορικά καταστάσεις:

- *Ανάπτυξη των συνεταιρισμών χωρίς το Κράτος, όπως συνέβη σε ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη στο παρελθόν. Τούτο δεν είναι πλέον δυνατό ούτε και γι' αυτά τα κράτη.*
- *Λειτουργία των συνεταιρισμών κάτω από την καθοδήγηση και την ποδηγέτηση του Κράτους και του Κόμματος, όπως συνέβη στα απολυταρχικά καθεστάτα. Τούτο σημαίνει στην ουσία κατάλυση του συνεταιριστικού συστήματος.*
- *Ίδρυση και προαγωγή των συνεταιρισμών εκ των άνω και μέσα από κρατικές διαδικασίες και αποφάσεις. Προσπάθεια γίνεται την τελευταία δεκαετία και επί διεθνούς επιπέδου, να απαγκιστρωθούν οι συνεταιρισμοί από τον επικίνδυνο κρατικό εναγκαλισμό. Στη συνεταιριστική φιλολογία και έρευνα γίνεται τώρα λόγος για την ανάγκη «αποκρατικοποίησης» των συνεταιρισμών.*
- *Ίδρυση, διοίκηση και λειτουργία των συνεταιρισμών σε πλήρη ανεξαρτησία από το Κράτος, αλλά σε συνεργασία μαζί του σε ισότιμη βάση (αν τούτο βέβαια είναι κατορθωτό), πάντως όχι με θυσία και σε βάρος της ανεξαρτησίας τους.*

Το φλέγον πρόβλημα βρίσκεται πέρα από τον Κανόνα και είναι δυσεπίλυτο: Πώς η ΔΣΕ θα πληροφορήσει, εαισθητοποιήσει και πείσει τις Κυβερνήσεις να σεβασθούν την αυτονομία των συνεταιρισμών.

7. Κοινότητα

Ο προτεινόμενος από τη Συντακτική Επιτροπή έβδομος και τελευταίος Κανόνας αποτελεί έκπληξη, για πολλούς από μας, που πιστεύουμε ότι οδεύουμε προς αυτόνομους, ανεξάρτητους, αυτοδιοικούμενους συνεταιρισμούς που πρωταρχικό σκοπό έχουν την εξυπηρέτηση των μελών τους και μόνο.

Στην προκειμένη περίπτωση προτείνεται οι συνεταιρισμοί να υποστηρίξουν επίσης την ανάπτυξη των «κοινοτήτων» στα πλαίσια των οποίων υφίστανται και λειτουργούν. Η ανάπτυξη αυτή θα λαμβάνει χώρα μέσα από προγραμματισμό που θα σέβεται το κοινωνικό περιβάλλον και θα γίνεται αποδεκτός από τα μέλη του συνεταιρισμού. Παρατηρούμε ότι δεν διευκρινίζεται για ποιές «κοινότητες» πρόκειται: τη συνεταιριστική (μέλη, μισθωτοί, χρήστες, οικογένειες των προηγούμενων τριών κατηγοριών); Τη διοικητική κοινότητα, γειτονιά, περιοχή; Την παραγωγική ενότητα του ισραηλινού κιμπούτζ; Για οτιδήποτε και αν πρόκειται, τρεις είναι οι επιβεβλημένες παρατηρήσεις: Πρώτον, ο συνεταιρισμός αποβλέπει μόνο στα συμφέροντα των μελών του. Αρκετά ταλαιπωρήθηκαν και οι συνεταιρι-

στές και αυτός ο ίδιος ο θεσμός ως τώρα με τις εμπειρίες που τους επεφύλαξαν τα απολυταρχικά καθεστώτα. Ας μην ξαναγυρίσουμε σε παρωχημένες και ατυχείς καταστάσεις όχι από υπερβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας, αλλά από δικό μας λάθος.

Δεύτερον, τα μέλη του συνεταιρισμού, και όχι εξωτερικοί παράγοντες και φορείς μπορούν ελεύθερα να αποφασίσουν την υποστήριξη, βοήθεια, αρωγή και ανάπτυξη κάθε κοινότητας, θεσμού, ομάδας, (από το σχολείο, την εκκλησία και την ποδοσφαιρική ομάδα του χωριού ή της γειτονιάς ως τα παιδιά της Βοσνίας και της Ρουάντα). Αυτό όμως θα το αποφασίσουν τα μέλη, από μόνα τους και εφόσον το επιθυμούν.

Τρίτον, πιστεύουμε ότι δεν υπάρχει λόγος να γίνει πρόβλεψη ενός ξεχωριστού Κανόνα που αντιβαίνει σε όλους τους προηγούμενους. Θα αρκούσε να γίνει μνεία του και αναφορά του στις εισαγωγικές παρατηρήσεις. Ήδη στον τρίτο Κανόνα, που αφορά στη χρήση των πλεονασμάτων, γίνεται λόγος για περαιτέρω υποστήριξη ολοκλήρου του συνεταιριστικού κινήματος, στον πέμπτο δε Κανόνα της διασυνεταιριστικής συνεργασίας συμπεριλαμβάνεται και η έννοια των «κοινοτήτων» των μελών των ενδιαφερομένων συνεταιρισμών. Η υποστήριξη της περιρρέουσας τον συνεταιρισμό «κοινότητας» και κοινωνίας με δαπάνη μέρους από τα πλεονάσματα ή τα κέρδη του δεν μπορεί ποτέ να καταστεί υποχρεωτική για τα μέλη του. Στην πρακτική όμως των συνεταιρισμών όλων των χωρών, τα μέλη της ευρύτερης τοπικής συνεταιριστικής ομάδας υποστηρίζονται σχεδόν συστηματικά αλλά προεραϊτικά υπό τη μορφή υποτροφιών, δωρεάν διακοπών, παροχής ιατρικής περιθάλψεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι περιττή η αποδοχή ενός ξεχωριστού Κανόνα με το πιο πάνω περιεχόμενο.

Δ. Συμπεράσματα και προοπτικές

Η κριτική παρουσίαση των προτάσεων για νέους Σ.Κ. κατέγραψε βελτιώσεις που εισάγονται, σε σύγκριση με τους Κανόνες του 1937 και του 1966 όπως επίσης και ελλείψεις που παρατηρούνται σε σχέση με τις ανάγκες λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας για τις προσεχείς δύο-τρεις δεκαετίες.

α. Βελτιώσεις σε σύγκριση με το παρελθόν

Μία διαχρονική επισκόπηση των Σ.Κ. πείθει ότι η εξέλιξή τους διαμορφώθηκε με διαδοχικές μεταρρυθμιστικές διαδικασίες με τρόπο που να γίνουν αυτοί αποδεκτοί από όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών, να διαφυλαχθεί η ενότητα του συνεταιριστικού κινήματος και να γενικευθεί

ο συνεταιριστικός θεσμός. Οι ριζοσπαστικές όμως αλλαγές και μεταλλαγές των Σ.Κ. προσέκρουσαν πάντοτε στην άρνηση των οργανώσεων - μελών της ΔΣΕ. Το διαπιστώνει κανείς από την αποδοχή και απόρριψη εκατοντάδων Προτάσεων και Σχεδίων Ψηφισμάτων που υποβλήθηκαν στα 30 Συνέδρια της ΙΚΑ, από το 1895 ως το 1992.

Οι αλλαγές, οι προσθήκες και οι βελτιώσεις που περιέχονται στις προτάσεις των νέων Σ.Κ. είναι σημαντικές. Παρά ταύτα, δεν αφορούν παρά στους 4 από τους 7 Σ.Κ., ήτοι στην εκούσια συμμετοχή, στη δημοκρατική διοίκηση και λειτουργία, στην οικονομική δομή και οργάνωση και στην αυτονομία των συνεταιρισμών. Συγκεκριμένα:

- Διευκολύνεται ο σχηματισμός εταιρικού κεφαλαίου καθώς και η διανομή και επένδυση πλεονασμάτων και κερδών (ή αποτελεσμάτων) της συνεταιριστικής επιχειρήσεως.
- Διευρύνεται περισσότερο η ανοιχτή πόρτα του συνεταιρισμού για συμμετοχή τρίτων χρηστών, μη-μελών, καθώς και γυναικών.
- Αναβαθμίζεται ως ένα σπουδαίο σημείο ο ρόλος του μισθωτού εργασιακού και ανθρώπινου παράγοντα σχετικά με τη διοίκηση του συνεταιρισμού.
- Εισάγεται και κατοχυρώνεται η αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών απέναντι σε άλλους φορείς και οργανισμούς και κυρίως απέναντι στην εκτελεστική εξουσία, που αναπαράγει την εξάρτηση και αλλοτριώνει το συνεταιριστικό σύστημα.

Οι τέσσερις αυτές προτάσεις, λύνουν ισάριθμα προβλήματα του παρελθόντος, εκσυγχρονίζουν τη λειτουργικότητα και παραγωγικότητα των συνεταιρισμών και προάγουν τον συνεταιριστικό θεσμό ως οικονομικό και κοινωνικό εργαλείο για την επιτυχή ικανοποίηση αναγκών και αιτημάτων εκατομμυρίων ανθρώπων σ' όλο τον κόσμο.

β. Ελλείψεις σχετικά με το μέλλον

Έχοντας γνωρίσει και βιώσει, κατά τις μακροχρόνιες αποστολές μου στην Αφρική, στην Ασία και στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, τις πολύ δύσκολες συνθήκες εργασίας και διαβιώσεως μεγάλων τμημάτων του λαού των χωρών αυτών, δεν μπορεί παρά να είμαι απαιτητικός και ριζοσπαστικός στην ανάλυση και εκτίμηση των προτεινόμενων νέων Σ.Κ.

- Δεν διαφαίνεται από πουθενά αν όλοι ή μερικοί τουλάχιστον από τους Κανόνες αυτούς θα είναι υποχρεωτικοί για τις οργανώσεις - μέλη της ΔΣΕ ή όχι.
- Αν είναι υποχρεωτικοί, δεν προβλέπονται όργανα και διαδικασίες περιοδικού ελέγχου και κυρώσεων σε περίπτωση μη εφαρμογής τους ή καταστρατηγήσεώς τους.
- Υποβαθμίζεται ο ρόλος της Συνεταιριστικής Εκπαιδεύσεως σε σχέση με το

1966 και περιπλέκεται ο Κανόνας της Διασυνεταιριστικής Συνεργασίας με την προσθήκη της συνεταιριστικής (ελπίζουμε) «Κοινότητας». Παραλείπεται δε η αναβάθμιση της συνεταιριστικής παιδείας και κουλτούρας.

- Εισάγεται νέος Κανόνας για την «Κοινότητα» του οποίου το γράμμα και το πνεύμα σαφώς αντιβαίνουν στον κύριο αν μη αποκλειστικό σκοπό των συνεταιρισμών, που είναι η εξυπηρέτηση των μελών και μονόν.
- Ο νέος Σ.Κ. για την Αυτονομία των συνεταιρισμών είναι ελλιπής και ανεπαρκής, γιατί δεν κάνει μνεία της υποχρέωσης του Κράτους να δημιουργήσει «ευνοϊκό κλίμα» για ανεξάρτητους συνεταιρισμούς.
- Η αναβάθμιση του μισθωτού εργασιακού παράγοντα είναι ημιτελής, γιατί δεν ανοίγει η πόρτα του συνεταιρισμού στους υπαλλήλους του, όπου τούτο βέβαια συμβιβάζεται με τη φύση και τις δραστηριότητές του, δεν παρέχεται στους τελευταίους αυτούς η δυνατότητα να συμμετάσχουν στο σχηματισμό του κεφαλαίου, δεν συμμετέχουν αναλογικά στα αποτελέσματα της επιχειρήσεως και δεν προάγονται οι συνθήκες επαγγελματικής καριέρας και επαγγελματικής τους κινητικότητας.
- Τα ερμηνευτικά σχόλια που συνοδεύουν τους νέους Σ.Κ. είναι για την ώρα πτωχά και ανεπαρκή. Δεν παρέχουν διευκρινίσεις για την περιστασιακή εφαρμογή των μεν, και δεν διαφωτίζουν το περιεχόμενο, το αντικείμενο και τη σκοπιμότητα των δε.
- Τέλος, καλώς ή κακώς, δεν αναφέρεται πουθενά η σύγχρονη διαχείριση, οι νέοι θεσμοί και φορείς εμπορίας (marketing), η πολιτική προγραμματισμού και επενδύσεων, η χρήση τεχνολογίας, πληροφορικής, επικοινωνίας και δημοσίων σχέσεων ούτε και η δυνατή πρόβλεψη για συνεταιριστικοποίηση τμήματος του τριτογενούς τομέα της οικονομίας, όπως το τραπεζικό σύστημα, οι ασφάλειες, ο τουρισμός, οι μεταφορές, οι κοινωνικές υπηρεσίες, η διαχείριση τομέων της κοινής τοπικής διαβιώσεως μορφών κοινωνικής ασφάλισης, εντάξεως ατόμων με ειδικές ανάγκες στην οικονομική και κοινωνική παραγωγή.

γ. Οι διαγραφόμενες προοπτικές

Η διαμόρφωση νέων Σ.Κ. με περιεχόμενο αυτό που εξετάθη, δημιουργεί πολλές σκέψεις, προσεγγίσεις και υποθέσεις:

- Η ελευθερία συμμετοχής στο συνεταιρισμό τρίτων προσώπων (αλλά όχι των εργαζομένων), καθώς και η συμμετοχή νομικών προσώπων στον πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό, θα διευκολύνει την ανάπτυξη των συνεταιρισμών στον τομέα των υπηρεσιών. Τούτο όμως θα προσδώσει αξία και βάρος σ' έναν εξωστρεφή χαρακτήρα πολλών συνεταιρισμών. Οι οικονομικές δραστηριότητες θα μεγιστοποιηθούν, αλλά οι κλασικές δημοκρατικές διαδικασίες κινδυνεύουν να γίνουν ανάμνηση μιάς χαμένης συνεταιριστικής Εδέμ.
- Ο απρόσκοπτος σχηματισμός εταιρικού κεφαλαίου θα ενισχύσει την αυτονο-

μία και ανεξαρτησία πολλών συνεταιρισμών. Θα αναπτυχθούν ιδιαίτερα οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις των οργανώσεων υψηλότερων βαθμίδων και, αν υπάρξει προγραμματισμός και παραγωγικότητα, υπάρχει ελπίδα ο συνεταιριστικός τομέας της οικονομίας να διευρυνθεί, να ομοιάσει στη διοίκηση και διαχείριση των καπιταλιστικών εταιρειών και να διαφοροποιηθούν οι συνεταιριστικές συμπεριφορές ανάμεσα σε μία δημοκρατική βάση και σε μία επιχειρηματική κορυφή που θα χαρακτηρίζεται από το πνεύμα και τη βίωση της οικονομικής επιτυχίας και του εμπορικού κέρδους, στα οποία αναπόφευκτα θα παραμένει δέσμια λόγω των κανόνων της ελεύθερης αγοράς και της ανάγκης των προσθέτων επενδύσεων και συναλλαγών (διαμόρφωση καπιταλιστικής διαδικασίας και μεθοδολογίας).

- Η αναβάθμιση του ρόλου των τεχνοκρατών - υπηρεσιακών παραγόντων, έστω και ανεπαρκής και ημιτελής, πιστεύεται ότι θα προσελκύσει ικανά διευθυντικά και τεχνοκρατικά στελέχη χωρίς τη βοήθεια των οποίων οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις δεν θα μπορέσουν να απογειωθούν. Η ανάγκη προσφυγής σε ικανότερα στελέχη και η αυξανόμενη συμβολή τους στην επιτυχία του συνεταιριστικού τομέα στη δευτερογενή και τριτογενή οικονομία θα καθηλώσει σε κάποιο βαθμό τον ρόλο και την αυθεντία των αιρετών στελεχών προς όφελος των δοτών διοικητών - διαχειριστών. Η επικράτηση δε του αμερικανικής προελεύσεως μοντέλου του EMPLOYEESHIP θα είναι η κυριότερη λύση στην αναζήτηση τρόπων επιβιώσεως και επιτυχίας του συνεταιριστικού θεσμού, ενός θεσμού που ελπίζει να έχει καλύτερα οικονομικά επιτεύγματα, ενώ θα διακινδυνεύει να χάσει ένα μέρος από τη δημοκρατική του ταυτότητα, στηριζόμενου όλο και περισσότερο στους μισθωτούς διαχειριστές.
- Τέλος, οι νέες μορφές κοινωνικής οικονομίας που εξαπλώνονται με ταχύτητα τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις φτωχές χώρες, όπως και η γενίκευση των προσυνεταιριστικών ομάδων του Τρίτου Κόσμου, που δεν είναι μέλη της ΔΣΕ, ασφαλώς θα οδηγήσουν σε καινούργια οργανωτικά σχήματα. Οι συνεταιρισμοί, οι επίσημοι συνεταιρισμοί που σήμερα αγνοούν αυτές τις νέες μορφές οικονομίας των περιθωριακών κοινωνικών ομάδων, θα αναγκασθούν να κάνουν ιδεολογικές παραχωρήσεις, να συνεργασθούν με όλους τους φορείς (κράτος, κοινότητες, εργατικά συνδικάτα, συλλόγους τοπικής ανάπτυξης) και να διαχειρισθούν μαζί τους, έστω και με χαλαρότερους νομικούς και διαχειριστικούς κανόνες, τα μεγάλα προβλήματα και την οικονομία της ειρήνης. Γιατί εάν αργά ή γρήγορα αυτή η τελευταία εξαρτηθεί ή απειληθεί πιο πολύ από σήμερα από έναν άγριο και αδυσώπητο καπιταλισμό, όπου η εργασία, η διατροφή, η κατοικία και η υγεία εκατοντάδων εκατομμυρίων καταναλωτών και παραγωγών, θα ελέγχονται και θα προσδιορίζονται από ολιγάριθμες πολυεθνικές, τότε επείγει η ΔΣΕ να επεξεργασθεί και πάλι και υιοθετήσει νέους Σ.Κ., πιο ριζοσπαστικούς και πιο λειτουργικούς από οικονομικής πλευράς, που θα εξασφαλίσουν επιβίωση του συνεταιριστικού συστήματος που όσο μειώνεται, αν μειώνεται, η δύναμή του, τόσο ενισχύεται ο καταλυτικός ρόλος που ασκεί στην οικονομία, στην κοινωνία και στην ειρήνη.

δ. Νομοθετική πρόβλεψη

Όπως είπαμε ήδη, οι Σ.Κ. αποτελούν, από νομικής πλευράς, οιονεί ενδοτικό δίκαιο, εθιμικής και συμβατικής προελεύσεως, συνομολογούμενο από και για τις οργανώσεις - μέλη της ΔΣΕ. Δεν είναι συνεπώς δεσμευτικό και εκτελεστό παρά για τα μέλη εκείνα που το έχουν ενσωματώσει στα καταστατικά τους, έχοντας ως πεδίο εφαρμογής τις ενδοσυνεταιριστικές σχέσεις.

Το Κράτος όμως και οι λοιποί δημόσιοι φορείς που εμπλέκονται στη συνεταιριστική ανάπτυξη και των οποίων η στάση και συμπεριφορά έχει άμεσο αντίκτυπο στην αυτονομία και λειτουργία των συνεταιρισμών δεν δεσμεύονται από το περιεχόμενο των Σ.Κ., αφού αυτοί διατυπώνονται και εκπορεύονται από μη κυβερνητική οργάνωση και αρχή. Για τον λόγο αυτό η ΔΣΕ προσπαθεί να ενημερώσει τις κυβερνήσεις για το έργο της και να ασκεί ηθικές πιέσεις με γνώμονα και μέτρο την απρόσκοπτη εφαρμογή και τον σεβασμό των επιταγών των Σ.Κ. Συχνά η ΔΣΕ βρέθηκε υποχρεωμένη να καταδικάσει την εξοντωτική πολιτική απέναντι στους συνεταιρισμούς κρατών που κατέλυσαν τις συνταγματικές ελευθερίες (Ελλάδα, Χιλή, Ισπανία, Ιταλία) και αντικατέστησαν τα μέλη των αιρετών οργάνων συνεταιρισμών και εργατικών συνδικάτων, από διορισμένα. Το ίδιο συνέβη και πρόσφατα στην Πολωνία και Βουλγαρία, των οποίων οι νεο-φιλελεύθερες κυβερνήσεις που προήλθαν από τις αλλαγές του 1989 απείλησαν με εξαφάνιση τον συνεταιριστικό τομέα της οικονομίας που κρίθηκε ως τμήμα του προηγούμενου κομμουνιστικού συστήματος. Τέλος, η ΔΣΕ οργανώνει από το 1984 και εντεύθεν, αρχίζοντας από την Αφρική και Ασία, περιφερειακές διασκέψεις για τους υπουργούς που είναι υπεύθυνοι για την προστασία και ανάπτυξη των συνεταιρισμών με σκοπό να επηρεάσει ευνοϊκά, μεταξύ άλλων, τη νομοθετική τους πολιτική στον τομέα που μας ενδιαφέρει.

Προτείνουμε στον Πρόεδρο της Επιτροπής αναμορφώσεως των Σ.Κ. να φέρει στο προσεχές 21ο Συνέδριο της Εκατονταετίας για συζήτηση και λήψη αποφάσεων το θέμα της δεσμευτικότητας των Σ.Κ. Να προβλεφθούν, δηλαδή, διαδικασίες και όργανα στις 4 Περιφέρειες (Ευρώπη, Αμερική, Ασία και Αφρική) που θα εξετάζουν την εφαρμογή των Σ.Κ., θα σημειώνουν τις σοβαρές αποκλίσεις και παραβάσεις, θα ερευνούν τα αίτια και θα προτείνουν τροποποιήσεις και λήψη αποφάσεων για ενδεχόμενη επιβολή κυρώσεων.

Η ασφαλέστερη όμως μέθοδος που διευκολύνει την εφαρμογή των Σ.Κ., και ενισχύει δεσμευτικότητά και εκτελεστικότητα αυτών είναι η ενσωμάτωση του περιεχομένου τους στο εθνικό δίκαιο των διαφόρων κρατών. Τούτο γίνεται όχι βέβαια με επικύρωση των Σ.Κ. από τα Κοινοβούλια όπως γίνεται με τις διεθνείς και διακρατικές συμβάσεις, αλλά με προσαρμογή των εθνικών δικαιοκτικών συστημάτων στο πνεύμα και στο γράμμα των Σ.Κ., με τη βοήθεια της επιστήμης και με προτάσεις των συνεταιριστικών φορέων, ενεργούντων ως κοινωνικών συνομιλητών με την εκτελεστική εξουσία.

Το θέμα της συνεταιριστικής νομοθεσίας είναι πάντα επίκαιρο και αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα για την ομαλή λειτουργία και ανάπτυξη του τομέα της οικονομίας που ελέγχεται από τους συνεταιρισμούς. Στο παρελθόν είχε

κριθεί ότι μπορούσε να αναπληρωθεί από άλλα τμήματα του ιδιωτικού δικαίου (Δανία, Φινλανδία, Αγγλία). Σήμερα, η ανάπτυξη των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, οι πολύπλοκες δραστηριότητες, τα διαπλεκόμενα συμφέροντα και οι επιταγές της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας επιβάλλουν επιτακτικά σε όλες τις χώρες, αναπτυγμένες και μη, τη χάραξη συνεχούς νομοθετικής πολιτικής.

Ποιές είναι όμως οι κατευθύνσεις αυτής της νομοθετικής προβλέψεως και ποιά τα κύρια χαρακτηριστικά της νομοθεσίας; Στο θέμα αυτό, το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (μετέπειτα εξειδικευμένη Οργάνωση του ΟΗΕ), του οποίου η Ελλάδα είναι ιδρυτικό μέλος (1919), έχει μακρά παράδοση και εμπειρία από το 1920, έτος λειτουργίας της Υπηρεσίας Συνεταιρισμών.

Το ΔΓΕ, έχει παράσχει συμβουλές και βοήθεια για την εκπόνηση νομοθεσιών στα περισσότερα κράτη-μέλη. Κατά την δεκαετία που είχα την τύχη να διευθύνω το Τμήμα Συνεταιριστικής Νομοθεσίας, Μελετών και Τεκμηρίωσης, αλλά και μετά το 1992, αυτή η δραστηριότητα έλαβε μεγάλη έκταση και κατευθύνθηκε εξίσου και σε χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού. Ανέλαβα προσωπικά πολλές αποστολές επιτόπιας έρευνας, μελέτης και συμμετοχής στην εκπόνηση νέων, εκσυγχρονισμένων και λειτουργικών νομοθετικών κειμένων: Λιθουανία (1992), Βουλγαρία (1991), Πολωνία, Τσεχοσλοβακία και Τυνησία (1990), Μαυρίκιο 1990, Μογγολία (1989 και 1990), Σοβιετική Ένωση (1988 και 1989).

Το περιεχόμενο των νέων νομοθεσιών στο συνεταιριστικό τομέα περιλαμβάνει, σύμφωνα με τα σημερινά συμπεράσματα, τα δεδομένα από την ακολουθούμενη πολιτική του Δ.Γ.Ε., σε συνεργασία με την ΔΣΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τις εξής κατευθύνσεις και ενότητες:

Κατ' αρχάς, σκόπιμο είναι σε πολλές χώρες να εξασφαλίζεται συνταγματικά το δικαίωμα των πολιτών να συμμετέχουν στο συνεταιρισμό, καθώς και το δικαίωμα των συνεταιρισμών να λειτουργούν με τους ίδιους τουλάχιστον όρους και συνθήκες που λειτουργούν και οι οικονομικές εταιρείες άλλων τομέων της οικονομίας. Πρόκειται για **ατομικό και συλλογικό κοινωνικό δικαίωμα** που εισάγει, στην περίπτωση της Ελλάδας, το άρθρο 12 του Συντάγματος του 1975, όπως υποστηρίζεται από την πολιτική και νομική επιστήμη.

Για τη διατύπωση του άρθρου αυτού, τις ελλείψεις και τις ατέλειες, έχει κάνει σχόλια ο κ. Κλήμης και έχει ασχοληθεί με εισηγήσεις μου, το Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης το 1980 και η Ένωση των Διοικητικών Δικαστών το 1992. Είναι αναγκαίο, μεταξύ άλλων: να προστεθεί στην υπάρχουσα διάταξη ότι οι συνεταιρισμοί είναι και **αυτόνομοι**. Να μη γίνεται πλέον σύγχυση μεταξύ του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, που εισήχθη από το Σύνταγμα του 1911 και επαναλαμβάνεται κατά μηχανικό τρόπο στα επόμενα Συντάγματα της χώρας, αφορά δε **στο σωματειακό δικαίωμα** που είναι επαγγελματικού περιεχομένου, και **του δικαιώματος του συνεταιρισμού** που είναι οικονομικού περιεχομένου. Και να καταργηθούν οι διατάξεις **περί αναγκαστικών συνεταιρισμών**, που είναι αναχρονιστικές, προέρχονται από το Σχέδιο Συντάγματος της Χούντας και ταυτίζονται, από την άποψη των σκοπών και τις ανάγκες συνταγματικής προβλέψεως, με το περιεχόμενο των διατάξεων για την ανα-

γκαστική απαλλοτρίωση.

Όσον αφορά στη νομοθεσία, επισημαίνουμε τα κυριότερα σημεία:

Η συνεταιριστική νομοθεσία και το δίκαιο που διαμορφώνεται, είναι μεν ιδιωτικό, έχει όμως **ιδιαίτερη φύση, περιεχόμενο και σύστημα**. Στα περισσότερα αναπτυγμένα κράτη, το συνεταιριστικό δίκαιο αποτελεί χωριστή ενότητα του ιδιωτικού δικαίου, διδάσκεται δε, ερευνάται και προάγεται από εξειδικευμένους επιστήμονες και Ινστιτούτα ή Κέντρα. Συμπληρώνεται βεβαίως από άλλα τμήματα, όπως το εμπορικό δίκαιο (ιδιαίτερα για την περίπτωση της πτωχεύσεως), από τον αστικό κώδικα (περίπτωση δικαιοπρακτικής ικανότητας), τον εργατικό κώδικα (όροι εργασίας και αμοιβής του εργατικού προσωπικού) και βέβαια του ποινικού κώδικα.

Η συνεταιριστική νομοθεσία εισάγει ουσιαστικό κυρίως και όχι διαδικαστικό ή διοικητικό δίκαιο. Το αντικείμενο αυτού του ουσιαστικού δικτύου είναι οικονομικής και αναπτυξιακής φύσεως. Πρέπει συνεπώς να προάγει τον θεσμό, να διευκολύνει τη λειτουργία του και να αναπτύσσει τις δραστηριότητές τους. Ανάγκη είναι δε να λαμβάνει υπόψη του και να βρίσκεται σε συσχέτιση με την οικονομική πολιτική, τις επενδύσεις, καθώς και την εισοδηματική πολιτική κάθε ενδιαφερόμενης χώρας.

Η βασική συνεταιριστική νομοθεσία πρέπει να είναι ενιαία για όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών, να αποτελεί νόμο-πλαίσιο, να δημοσιοποιείται με τη φροντίδα και ευθύνη όλων των ενδιαφερομένων υπουργείων, να είναι σύντομη, γενική, περιεκτική και σαφής, χωρίς ή με ελάχιστες διαδικαστικές διατάξεις.

Στη συνέχεια, κάθε κατηγορία συνεταιριστικών οργανώσεων, με τις ιδιαιτερότητες που τη χαρακτηρίζουν και τις αναγκαιότητες που την απασχολούν, μπορεί και πρέπει να αποτελεί αντικείμενο διαταγμάτων. Οι διατάξεις των τελευταίων αυτών, που θεσπίζονται με τη φροντίδα και ευθύνη κάθε αρμόδιου υπουργείου χωριστά ή σε συνεργασία με άλλα (όπως είναι τα υπουργεία Δικαιοσύνης, Οικονομικών και Εμπορίου, που έχουν συνήθως γενική αρμοδιότητα), παρακολουθούν καλύτερα τις κατ' έτος μεταβαλλόμενες ανάγκες και συμπληρώνονται αναλόγως και αδιάκοπα, χωρίς να είναι απαραίτητο ο βασικός νόμος - πλαίσιο να γίνεται διάτρητος σε διάστημα ολίγων μηνών ή ετών. Υπουργικές τέλος Αποφάσεις συμπληρώνουν τα Διατάγματα και το σύνολο νομοθετημάτων και αποφάσεων που αποτελούν τον κορμό του συνεταιριστικού δικτύου.

Ο συνάδελφος κ. Κινητής πρόσφατα, και στη συνέχεια εμείς, όπως και άλλοι παλαιότερα, φρόντισαν την συλλογή και έκδοση των κυριότερων νομοθετημάτων που ισχύουν σήμερα στην Ελλάδα. Το συμπέρασμα που προκύπτει από μια υφαιρική ματιά στη νομοθετική πολιτική της χώρας μας, είναι ότι επιβάλλεται ο τομέας αυτός να γίνει αντικείμενο μιας συνολικής εκτιμήσεως και αντιμετώπισεως από την Πολιτεία.

Η τελευταία αυτή πρέπει να λάβει υπόψη της τους νέους Σ.Κ., κατά την κατάσταση ενός νέου γενικού και βασικού νόμου - πλαισίου, που το κύριο περιεχόμενό του θα περιστρέφεται γύρω από τους Κανόνες αυτούς. Κανένας όμως τέτοιος νόμος, όπως βέβαια και τα σχετικά Διατάγματα, δεν μπο-

ρεί να ψηφισθεί χωρίς τις ξεκάθαρες θέσεις όλων των συνεταιριστικών φορέων που ενεργούν στην προκειμένη περίπτωση ως συνομιλητές και ομάδες πίεσης. Οι φορείς δε αυτοί, θα πρέπει να εμπνέονται με τη σειρά τους και να βασίζονται στα πορίσματα της επιστημονικής διδασκαλίας και έρευνας, διεθνούς και ελληνικής, που είναι πολυάριθμα, αναγκαία και απαραίτητα.

Αν θέλουμε ο συνεταιριστικός τομέας της ελληνικής οικονομίας να μπει με ικανοποιητικό τρόπο στον επόμενο αιώνα, να συμπορευθεί με τους αντίστοιχους των ευρωπαϊκών χωρών, να γίνει αντίβαρο στα μεγάλα κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα που απειλούν την οικονομία των ασθενέστερων οικονομικά και κοινωνικά τάξεων και κατηγοριών και να διασφαλίσει τα εισοδήματά τους, στα πλαίσια μιας συναινετικής και ειρηνικής αυριανής κοινωνίας, αν τα πιστεύουμε και τα θέλουμε αυτά, είναι αναγκαίο να κάνουμε βίωμά μας τους Σ.Κ. με όλα τα δυνατά μέσα: νομοθεσία, επιστημονική έρευνα και διδασκαλία, συνεταιριστική εκπαίδευση, ουσιαστική εφαρμογή στην καθημερινή συνεταιριστική ζωή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Γ. Κ. Βλάχου, Το Σύνταγμα της Ελλάδος (1979) και Κοινωνιολογία των δικαιωμάτων του ανθρώπου (1976).
2. Desroche Henri, «Principes Rochdaliens? Lesquels?», Archives Internationales de Sociologie de la Coopération, Paris, 1961, 38 p.
3. Αρ. Κλήμης, «Οι συνεταιρισμοί με την ειδική έννοια του ν. 602 και τα ελληνικά Σύντάγματα», Θέματα Συνεταιρισμών, 1975.
4. Lambert Paul, La doctrine coopérative, Bruxelles, 1964, 373 p. (Μεταφρασμένο στα ελληνικά από τον Στρατή Σωμερίτη).
5. Lassere Georges, Les principes coopératifs hier, aujourd'hui, demain. Μετάφραση στα ελληνικά, έκδοση 1982.
6. Ian MacPherson, «Cooperative Identity in the 21st century», Review of international Cooperation, vol. 87, no 3/1994, p. 8-37.
7. D. Manrogiannis and R. Rhodes, Thematic Guide to ICA Congresses (1895-1992), (υπό έκδοση από τη ΔΣΕ).
8. Δ. Μαυρόγιαννη - Δ. Κασσαβέτη, Νομοθετήματα Συνεταιριστικού Δικαίου, έκδ. Α. Σάκκουλα, 1993, σελ. 345.
9. Δ. Μαυρόγιαννη, «Το κοινωνικό δικαίωμα του συνεταιρισμού στο Σύνταγμα του 1975», Διοικητική Δίκη, αρ. 4, 1992, σελ. 749-756.
10. Κ. Παπαγεωργίου, «Ανάλυση του περιεχομένου των Συνεταιριστικών Αρχών» (του 1966), Συνεταιριστική Πορεία, τεύχη 82 και Επ. 1993.
11. Sven Ake Book, Cooperative Values in a changing World. Report to the ICA Congress of Tokyo (1992), 252 p.
12. Watkins W.P., Cooperative principles to-day and to-morrow, Manchester, 1990, 168 p.

Συνεταιριστικοί Κανόνες - Διαχρονική εξέλιξη

1) Συνικός Κανόνας	2) Κείμενα της Ροσντέιλ 1844 1845 1854	3) Κείμενα της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ενώσεως (ΔΣΕ) 1934 Λονδίνο/1937 Παρίσι/1966 Βιέννη	4) 1995 Μάντσεστερ
(1) Δημοκρατικός έλεγχος		1 (2)	1 (1+2)
(2) Ανοχή πορτο	Υποχρεωτικοί	2 (1)	1 (1+2)
(3) Μειωμένος τόκος		3 (4)	2 (1+7)
(4) Επιστροφή μισθ		4 (3)	3 (4+8+Νέος Σ.Κ. Οικ.-Δομη)
(5) Πώληση τοις μετρητοίς	Εξοδα κλειστών και προσαύξηση	5 (6)	4 (6)
(6) Εκπαίδευση των μελών		6 (7)	5 (Νέος Σ.Κ. για Διασυνδεδεμένη Συνεργασία)
(7) Πολιτική και θεμελιώδης ακεραιότητα		7 (5)	6 (Νέος Κανόνας για Αυτονομία)
(8) Αφροκροφής διάθεση			7 (Νέος Σ.Κ. για Κοινότητα)
(9) Εύληπτες εμπορεύματα	Διατεταγμένες και ανεξαρτητοποιημένες		όλοι ενδοεπιχειρησιακοί
(10) Συνεργασία με μέλη			
(11) Εκκοκία συμμετοχή			
(12) Πώληση σε τιμή αγοράς			
(13) Πρόβλεψη ετήσιων τήσεων			
(14) Γενική αρχή συνεταιρισμού			

Επεξηγήση: Οι αριθμοί εντός παρενθέσεως αντιπροσωπεύουν τη σειρά των Σ.Κ. κατά την περίοδο 1844 - 1854 (στήλη 1). Οι αριθμοί που ευρίσκονται στη Στήλη 3 αντιστοιχούν στους Σ.Κ. του 1934/1937 και 1966 σε συσχέτισμό με την αρχική κατάταξη. Το ίδιο συμβαίνει και με τη Στήλη 4.

*Ανάλαφρο
σαν ανάμνηση*

Το Υπουργείο Υγείας προειδοποιεί:

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1985

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Κέκροπος 102 Καλλιθέα

Τ.Τ. 17674 - Τηλ. 9427.762 - 9426.425

FAX: 9426426

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ είναι το κεντρικό όργανο των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών με την επωνυμία ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ - KONSUM και τους οποίους εκπροσωπεί τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό.

Στη δύναμη της ΕΝΩΣΗΣ ανήκουν 13 πρωτοβάθμιοι Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί, που λειτουργούν στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας μας, όπως Αθήνα, Κομοτηνή, Κατερίνη, Δράμα, Πάτρα, Λαύριο, Λάρισα, Χαλκίδα, Σέρρες, κλπ. και διαθέτουν 41 σύγχρονα καταστήματα SUPER MARKET, από τα οποία εξυπηρετούνται όχι μόνο τα 40.000 μέλη των Συνεταιρισμών, αλλά και το καταναλωτικό κοινό των περιοχών δραστηριότητας των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών.

Οι παραπάνω Συνεταιρισμοί, με την πετυχημένη δράση τους, παρεμβαίνουν ανταγωνιστικά στην ελεύθερη αγορά της δικαιοδοσίας τους και συμβάλλουν αποτελεσματικά στην εξυγίανσή της προς όφελος των καταναλωτών. Στην προσπάθειά τους έχουν αμέριστη τη συμπαράσταση και βοήθεια της Ένωσης.

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ συμμετέχει στην EURO-COOP, που είναι Οργάνωση των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών των χωρών - μελών της ΕΟΚ και τώρα προωθούνται οι σχετικές διαδικασίες, ώστε σύντομα να καταστεί μέλος της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (I.C.A.) και της INTERCOOP.

Η συνεργασία με τις παραπάνω Διεθνείς Οργανώσεις θα συμβάλει σημαντικά στην παραπέρα ανάπτυξη και πρόοδο του ανοικτού καταναλωτικού συνεταιριστικού κινήματος της χώρας μας.

Πρόεδρος Δ.Σ.: ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΪΠΟΥΤΑΙΔΗΣ

Γενικός Διευθυντής: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΛΙΑΠΗΣ

Πρόεδρος Συμβουλίου Διευθυντών: ΙΩΣΗΦ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Κ . Σ . Ο . Σ .

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΛΑΔΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΟΥΛΤΑΝΙΝΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1940

**ΜΕΛΗ: είναι 59 Ενώσεις Συνεταιρισμών
Σουλτανοπαγωγών περιοχών
που περιλαμβάνουν το σύνολο σχεδόν
των σουλτανοπαγωγών της χώρας**

ΕΔΡΑ: ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : ΑΘΗΝΑ - Κανάρη 24
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - Δ/ση Εργοστασίου : Ηράκλειο Κρήτης

Η ΚΣΟΣ διαθέτει ένα καινούργιο εργοστάσιο εφοδιασμένο με τα πιο σύγχρονα αυτόματα μηχανήματα επεξεργασίας, διαλογής και συσκευασίας σταφίδας, δυναμικότητας 80 τόννων το 7ωρο. Επίσης διαθέτει άρτια εκπαιδευμένο και πεπειραμένο προσωπικό, εξειδικευμένο στα θέματα σουλτανίνας. Με τα εφόδια αυτά και τη μόνιμη και δημιουργική δραστηριότητα που αναπτύσσει σαν κορυφαία Συνεταιριστική Οργάνωση των σουλτανοπαγωγών, η ΚΣΟΣ κατατάσσεται μεταξύ των κυριότερων φορέων αξιοποίησως της σουλτανίνας και αποτελεί εγγύηση για την άριστη ποιότητά της.

**Πρόεδρος του Δ.Σ.: ΠΑΝ. ΤΣΑΚΙΡΗΣ
Διευθυντής: ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΙΤΟΣ**

Κριτική θεώρηση της Ελληνικής Συνεταιριστικής Νομοθεσίας

της ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ,
Δικηγόρου, μέλους των Δ.Σ. του Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών
και Μελετών και της Εταιρείας Φίλων του Συνεργατισμού.

A. Συχνή εναλλαγή, διάσπαση και πολυνομία στη Συνεταιριστική Νομοθεσία

Ο Αμερικανός συγγραφέας Henry Ward Beecher (1887) αναφέρει ότι χρειάζονται εκατό χρόνια για να γίνει ένας καλός νόμος και μετά, αφού χρησιμοποιηθεί καλά, χρειάζονται άλλα εκατό χρόνια για απαλλαγή από αυτόν. Με τη φράση αυτή επισημαίνεται η περίσκεψη και η μακρόχρονη εμπειρία που απαιτούνται για σωστή νομοθέτηση, αλλά και ο δισταγμός και οι δυσκολίες εκσυγχρονισμού ή, ακόμη χειρότερα, αντικατάστασης ενός καλού νόμου.

Τα παραπάνω, περισσότερο απ' ό,τι συμβαίνει με άλλους νόμους, ισχύουν για τους συνεταιριστικούς νόμους που έχουν παγκοσμιότητα και διαχρονικές βάσεις.

Η παγκοσμιότητα του συνεταιριστικού δικαίου αποδεικνύεται από την ιδιομορφία των κανόνων του στις συνεταιριστικές νομοθεσίες των διαφόρων κρατών και την επιτυχή μετεμφύτευση ευρωπαϊκών συνεταιριστικών νόμων στις υπό ανάπτυξη χώρες.

Το γεγονός αυτό εξηγείται από το άλλο χαρακτηριστικό του συνεταιριστικού δικαίου, τις διαχρονικές βάσεις του. Πράγματι, το συνεταιριστικό δίκαιο αποτελεί νομική προσαρμογή και εφαρμογή στον οικονομικό τομέα των θεμελιωδών ανθρωπίνων αξιών και αρχών της Ελευθερίας,

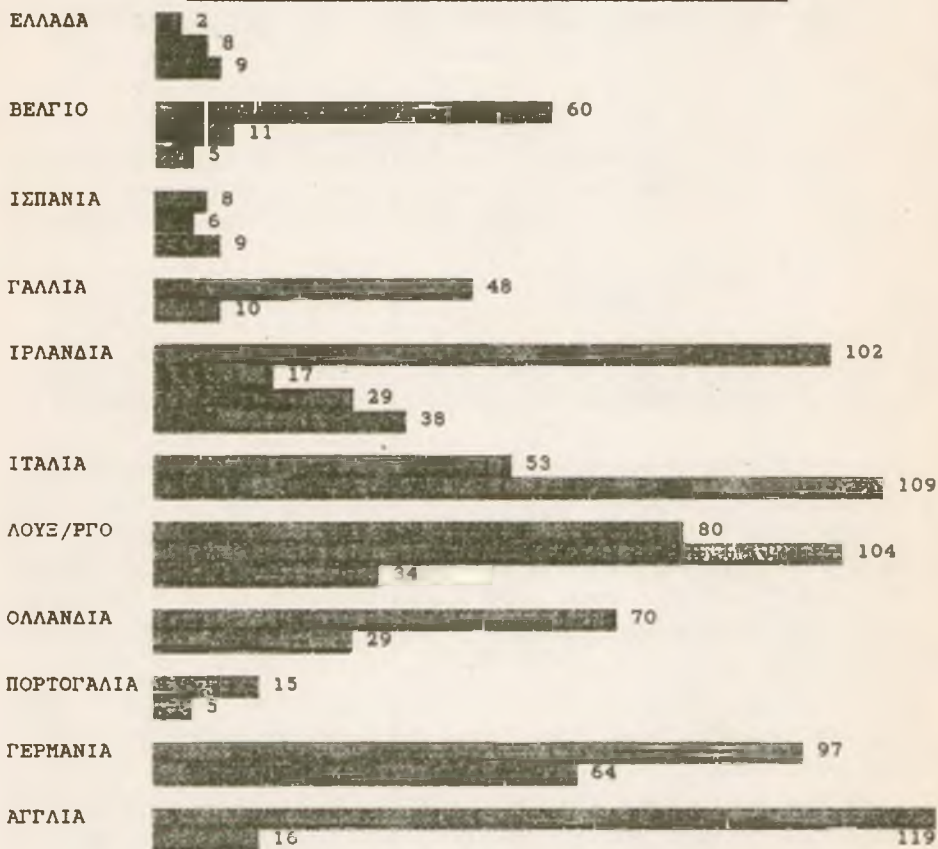
της Δικαιοσύνης, της Ισότητας, της Συναδελφοσύνης και της Δημοκρατίας. Εξ ου και η παγκοσμιότητά του.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, η μακροβιότητα ενός καλού συνεταιριστικού νόμου θα έπρεπε να ήταν εξασφαλισμένη. Όμως, αυτό δεν συνέβη με τους ελληνικούς συνεταιριστικούς νόμους.

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα (Α), οι σε ισχύ ελληνικοί συνεταιριστικοί

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ (Α)

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ

(Οι αριθμοί παριστούν τα έτη ισχύος των νόμων μέχρι σήμερα).

νόμοι είναι από τους βραχυβιότερους μεταξύ των σε ισχύ συνεταιριστικών νόμων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Η Ισπανία μάς «συναγωνίζεται» λόγω ιστορικών αιτιών - πρόσφατη μετάβαση σε δημοκρατικό

καθεστώς). Το ίδιο θα προέκυπτε και σε σύγκριση με πολλούς άλλους εκτός Κοινότητας συνεταιριστικούς νόμους. Τι συμβαίνει λοιπόν;

Όπως φαίνεται στο διάγραμμα (Β), πρόκειται για μιά «παράδοση» που

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Β)

**ΒΑΣΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

1915 - 1920: ν. 602/15
1921 - 1928: ν.δ. 28-11-1925
1929 - 1935: ν. 4332/29, ν. 5289/31, ν. 6070/34
1936 - 1941: α.ν. 1154/38
1942 - 1951: πράξη 60/44 της ΠΕΕΑ
1952 - 1966: αρθ. 109 Συντάγματος 1952
1967 - 1974: ν.δ. 227/73
1974 - 1981: αρθ. 12 παρ.5 & 6 Συντάγματος 1975, ν.921/79
1981 - 1989: ν. 1257/82, π.δ. 17/84, ν. 1667/86 ν. 1541/85, π.δ. 93/87

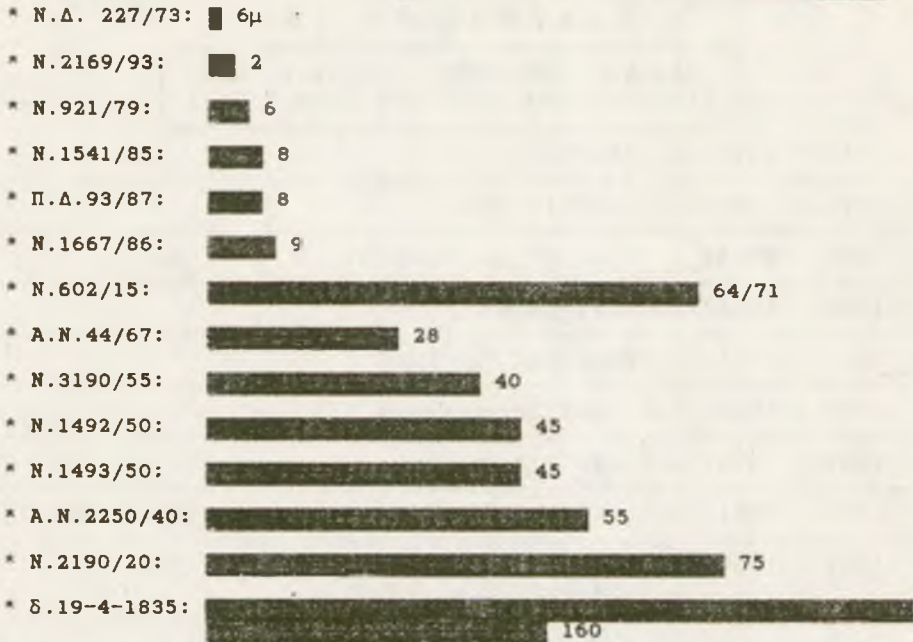
αφορά τους ελληνικούς συνεταιριστικούς νόμους, η οποία δυστυχώς συνεχίζεται έως τις ημέρες μας: σε κάθε πολιτική περίοδο στην Ελλάδα αντιστοιχεί, είτε μιά βαθιά τροποποίηση του ισχύοντος νόμου, είτε ένα ή περισσότερα νέα βασικά νομοθετήματα για τους συνεταιρισμούς.

Και επειδή ίσως αντιληχθεί περί αναγκαιότητας αλλαγής παλαιών θεσμών, εκσυγχρονισμού, κοινωνικής πολιτικής κλπ., ας συγκρίνουμε με άλλα βασικά ελληνικά νομοθετήματα, στο διάγραμμα (Γ), απ' όπου προκύπτει, ότι οι βασικοί ελληνικοί νόμοι τροποποιήθηκαν μεν, σπάνια ή συχνά, όμως δεν αντικαταστάθηκαν, όπως ο Αστικός Κώδικας (Α.Ν. 2250/40), ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας (Α.Ν. 44/67), ο Ποινικός Κώδικας (Ν. 1492/50), ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (Ν. 1493/50), ιδίως δε όσον αφορά τις άλλες εμπορικές εταιρείες, και μάλιστα κεφαλαιοκρατικές, ελάχιστα τροποποιήθηκαν, για λόγους κυρίως προσαρμογής στην κοινοτική νομοθεσία, όπως ο Ν. 2190/20 για τις ανώνυμες εταιρείες, ο Ν. 3190/55 για τις Ε.Π.Ε., ακόμη και ο ίδιος ο Εμπορικός Νόμος (δ. 19-4-1835).

Το γεγονός αυτό, σε συνάρτηση με την παραπάνω «σύμπτωση» βαθιάς τομής στη συνεταιριστική νομοθεσία σε κάθε εναλλαγή πολιτικής περιό-

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Γ)

**ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΙΣΧΥΟΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ**

δου στην Ελλάδα, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι κάτω από την πρόφαση κοινωνικής αλλαγής ή φιλελεύθερης μεταρρύθμισης κρύβεται η επιθυμία χειραγώγησης των αγροτών κυρίως μέσα από τις επαγγελματικές - οικονομικές ενώσεις τους, που είναι οι συνεταιρισμοί, καθοδήγησης της ηγεσίας τους ή εξασφάλισης της ανεκτικότητάς της στις κομματικές επιλογές και πολιτικές και δημιουργίας εντυπώσεων στο 20% τουλάχιστον του ελληνικού πληθυσμού που αποτελούν οι συνεταιρισμένοι αγρότες μας, αλλά και στον υπόλοιπο πληθυσμό.

Θα αναμενόταν η συχνή αυτή και πρωτοφανής στα παγκόσμια συνεταιριστικά χρονικά εναλλαγή του θεσμικού νομικού πλαισίου για τους συνεταιρισμούς, καθώς και η αμετάκλητη — προς το παρόν τουλάχιστον — διάσπαση της συνεταιριστικής νομοθεσίας με ειδικούς βασικούς νόμους για κάθε κατηγορία συνεταιρισμών — άρχισε το 1979 και ολοκληρώθηκε το 1986 — που μας κατατάσει στο μόλις 2% των κρατών χωρίς γενικό συνεταιριστικό νόμο — θα μας απήλλαζε από την πολυνομία.

Όμως ούτε αυτό συνέβη. 946 σχετικά νομοθετήματα καταγράφηκαν από τον Αρ. Κλήμη (*Χρονολογικά Ευρετήρια 1914-1970 νομοθετημάτων σχετικών με την μορφήν και δράσιν των Συνεταιρισμών, Αθήναι 1970*) στο διάστημα 1915-

1970, δηλ. 2 νομοθετήματα το μήνα, η αυτή δε αναλογία παραμένει και στην τελευταία δεκαετία 1984-1994, οπότε καταγράφηκαν 230 νομοθετήματα.

Ολοκληρώνεται λοιπόν με τα παραπάνω ο ασφυκτικός βρόγχος και ένας από τους βασικούς παράγοντες ανάσχεσης της γιγάντωσης του συνεταιριστικού κινήματος στην Ελλάδα: εναλλαγή - διάσπαση - πολυνομία της συνεταιριστικής νομοθεσίας.

Β. Τρόπος διάγνωσης των «ασθενειών» της Ελληνικής Συνεταιριστικής Νομοθεσίας.

Βασικό κριτήριο πληρότητας ή μη ενός νόμου είναι η συχνότητα και το μέγεθος των τροποποιήσεών του.

Ο ν. 602/1915, παρά τη διέλευση κατά τη διάρκεια ισχύος του περιόδων δικτατοριών και ξένης κατοχής, που του στοίχισαν τους ν. 5289/31 και 6070/34, ενώ αντίθετα θετικό ήταν το δ. 28-1-25, που επίσης τον τροποποίησε, είχε στα 71 χρόνια ισχύος του 160 τροποποιήσεις.

Ο ν. 921/79 στα 6 χρόνια ισχύος του είχε 18 τροποποιήσεις, όλες όμως με ένα νομοθέτημα, το ν. 1257/82. Το ίδιο 14 τροποποιήσεις με ένα μόνο νόμο στα 2 χρόνια ισχύος του είχε και ο ν. 2169/93 με το ν. 2181/94 — όλοι οι παραπάνω νόμοι αναφέρονται στους αγροτικούς συνεταιρισμούς — ενώ ελάχιστες είναι μέχρι σήμερα οι τροποποιήσεις των ν. 1667/86 (για τους αστικούς συνεταιρισμούς) και του π.δ. 93/87 (για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς).

Αντίθετα, οι εγγενείς αδυναμίες και η ακαταλληλότητα του ν. 1541/85 επέφεραν 114 τροποποιήσεις του στα 8 χρόνια ισχύος του, οι περισσότερες ήδη από τα πρώτα 2 χρόνια (ν. 1644/86, ν. 1697/87, ν. 1845/89, ν. 1891/90, ν. 1914/90, ν. 2040/92,) που όμως δεν στάθηκαν ικανές να γιατρέψουν τις μεγάλες πληγές που επέφερε στο συνεταιριστικό κίνημα.

Η πρωτιά ακαταλληλότητας του μεταξύ των συνεταιριστικών νόμων παρίσταται εμφανέστατα στο διάγραμμα (Δ).

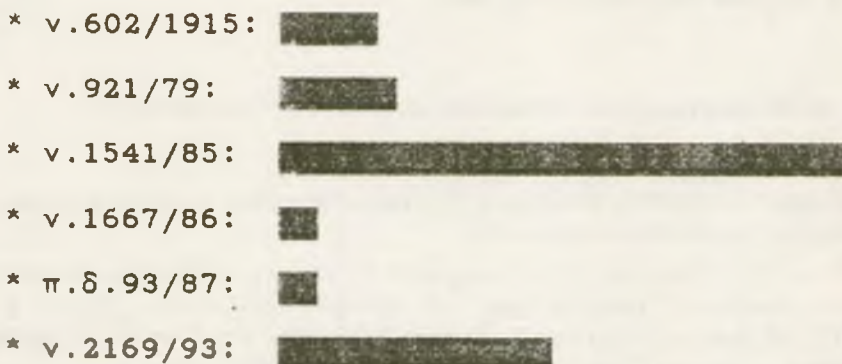
Ποιά σημεία όμως είναι τα σημεία τριβών των εκάστοτε συνεταιριστικών νομοθετών, που έχουν ξεσηκώσει, ιδίως την τελευταία δεκαετία, μία πραγματική «βεντέτα» θεσμικών τροποποιήσεων ή και αντικαταστάσεων των συνεταιριστικών νόμων;

Γ. Πρώτο σημείο τριβής στο σκοπό του Συνεταιρισμού.

Πρώτο σημείο τριβής αποτελεί η εισβολή του κοινωνικού σκοπού των συνεταιρισμών, που ανύπαρκτος νομικά στο ν. 602/15 — αλλά πάντα

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Δ)

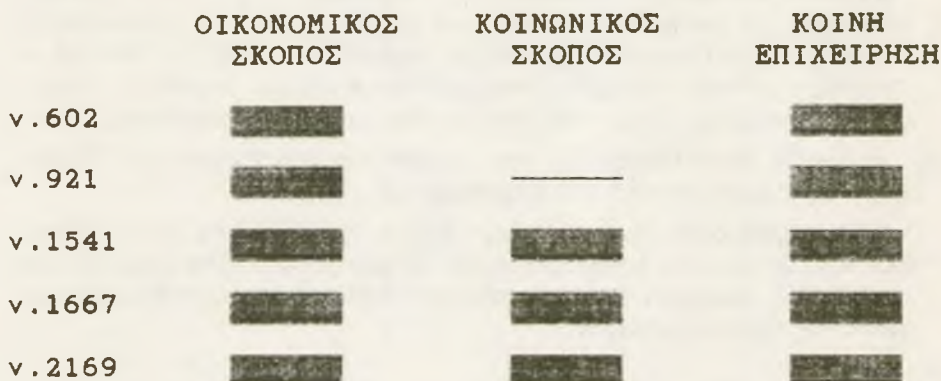
**ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ
ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΙΣΧΥΟΣ ΤΩΝ**

υπαρκτός στην πραγματικότητα έστω και σε λανθάνουσα μορφή από την εποχή ήδη των Αμπελακίων — και δειλά εμφανιζόμενος στο ν. 921/79, ανάγεται σε ισότιμο με τον οικονομικό σκοπό στους ν. 1541/85, 2169/93 και 1667/86, όπως παρίσταται στο διάγραμμα (Ε).

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Ε)

ΣΚΟΠΟΣ - ΜΕΣΟΝ

Ο συνεταιρισμός είναι μία εμπορική επιχείρηση — η κοινή επιχείρηση είναι στοιχείο του νομικού ορισμού των ν. 1541/85, 1667/86 και 2169/93 και αυτονόητο στην πράξη στοιχείο των ν. 602/15 και 921/79 — που επιδιώκει την οικονομική κατά βάση ανάπτυξη των συνεταιρών και έμμεσα, ούτως ή άλλως, βοηθά την κοινωνική τους ανάπτυξη, σε αρκετές δε

περιπτώσεις εξυπηρετεί και κοινωνικούς ή πολιτιστικούς σκοπούς με αποφάσεις των οργάνων του, του Διοικητικού Συμβουλίου ή της Γενικής Συνέλευσης.

Αυτή όμως η λεκτική εξίσωση του οικονομικού - κοινωνικού - πολιτιστικού σκοπού απετέλεσε την αφορμή για αλλαγή της κρατικής οικονομικής πολιτικής απέναντι στους συνεταιρισμούς. Για 70 χρόνια η οικονομική στήριξη του κράτους προς τους συνεταιρισμούς — όπως προκύπτει από τα νομοθετήματα της περιόδου 1914-1984 — ήταν ατέλειες, φοροαπαλλαγές, χρηματοδοτήσεις, ειδικές ενισχύσεις, εγγυήσεις του Δημοσίου κλπ. [βλ. διάγραμμα (ΣΤ)]. Την τελευταία δεκαετία αντικατα-

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Σ Τ)

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

<u>1914</u> - <u>1984</u>	* Ατέλειες * Φοροαπαλλαγές * Χρηματοδοτήσεις * Ειδικές ενισχύσεις * Εγγυήσεις
<u>1985</u> - <u>1995</u>	1985: Πράξη Διοικητού Τραπέζης Ελλάδος 1989: Απόφαση ΚΥΣΥΜ 1992: ν.2008/92, αρθρ.32 και 33. 1994: ν.2198/94, αρθ.19.

στάθηκαν από ρυθμίσεις και αναλήψεις χρεών πολλών δισεκατομμυρίων, που αν και αναγνωρίζεται στις ίδιες τις διατάξεις των νομοθετημάτων αυτών, ότι γίνονται για κάλυψη των χρεών που δημιουργήθηκαν στους συνεταιρισμούς λόγω άσκησης κρατικής παρεμβατικής πολιτικής μέσω αυτών, αλλά και κοινωνικής πολιτικής — όπως βαπτίστηκε ο υπερδιπλασιασμός των συνεταιριστικών υπαλλήλων, ιδίως στην οκταετία 1981-1989, από 6.000 σε 14.000, χωρίς αντίστοιχη αύξηση των δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών, για να ικανοποιηθούν κομματικές συναλλαγές με τις πλάτες των συνεταιρισμών, δημιουργώντας τους άνοιγμα 0,5 τρισ(!) δρχ. — είχαν σαν αποτέλεσμα την κατασυκοφάντηση των συνεταιρισμών στην κοινή γνώμη, αλλά και την αποδυνάμωσή τους και οικονομική κατάρρευσή τους, αφού παράλληλα στερήθηκαν τον φυσικό τους προστάτη-ελεγκτή, την Εποπτική Υπηρεσία της ΑΤΕ, χωρίς ουσιαστική μέχρι τώρα αναπλήρωσή της.

Βέβαια και η άλλη πλευρά, με αφορμή και αιτία την κατάσταση που κατά τα παραπάνω, οδηγήθηκαν οι συνεταιρισμοί, με τους δικούς της φιλελεύθερους οραματισμούς, αντεπιτέθηκε μόλις ήρθε στην εξουσία, με την αντισυνταγματική, αντικαταστατική και αντισυνεταιριστική διάταξη του άρθρ. 52 παρ. 1 του ν. 1892/90, που επέτρεψε την αποδέσμευση της ΑΤΕ

από τις συνεταιριστικές εταιρείες συμμετοχής της, παραβιάζοντας θεμελιώδεις αρχές του ελληνικού δικαίου, όπως η τήρηση των συμβάσεων. Ενδεικτική της ίδιας εξωπραγματικής νοοτροπίας και η διάταξη του άρθρ. 31 του φορολογικού νομοσχεδίου του 1990, που πρότεινε καθορισμό της ευθύνης του συνεταίρου στο πενήνταπλάσιο της μερίδας του, αντί του τριπλασίου που ίσχυε και που ευτυχώς αποσοβήθηκε ως άρθρ. 28 του ν. 1914/90.

Ένα κακό νόμο μπορεί να ακολουθήσει μόνο ένας άλλος κακός.

Δ. Δεύτερο σημείο τριβής στη σύσταση των Συνεταιρισμών.

Η έκταση της ελευθερίας και εθελοντικότητας στη σύσταση των πρωτοβαθμίων, δευτεροβάθμιων κλπ. συνεταιριστικών οργανώσεων και η νομική αποδοχή ή όχι όλων των συνεταιριστικών τύπων που δημιουργήσε η πράξη, αποτελούν το επόμενο σημείο τριβής μεταξύ των νομοθετών.

Το πρόβλημα πρωτοεμφανίζεται με το ν. 1541/85, που άφησε εποχή με τις αναγκαστικές συγχωνεύσεις πρωτοβάθμιων συνεταιριστικών οργανώσεων και ενώσεων, που επιχείρησε χωρίς αποτέλεσμα, τον περιορισμό της περιφέρειάς τους στα διοικητικά όρια δήμων και κοινοτήτων ή νομών αντίστοιχα, την αυστηρή πυραμιδική οργάνωση των συνεταιρισμών που επέβαλε, τη διάλυση κοινοπραξιών και κεντρικών ενώσεων συνεταιρισμών, τον περιορισμό των συνεταιριστικών εταιρειών και τον εξοβελισμό τους από την ΠΑΣΕΓΕΣ.

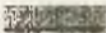

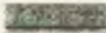

Η ανελεύθερη και αντίθετη με τη βασική συνεταιριστική αρχή της ελεύθερης σύστασης και εκούσιας συμμετοχής σε συνεταιρισμό, αλλά και στοιχειωδών κανόνων της οικονομίας φιλοσοφία, μερικά μόνο επηρέασε το ν. 1667/86 περί αστικών συνεταιρισμών ως προς τη δομή των δευτεροβάθμιων συνεταιρισμών, καταρρίφθηκε δε σε όλα της τα επίπεδα από το ν. 2169/93, που επανέφερε τις πάγιες προηγούμενες φιλελεύθερες διατάξεις σύστασης των συνεταιρισμών, για να τροποποιηθεί αμέσως μετά με το ν. 2181/94, για λεκτική και μόνο ικανοποίηση των καταλοιπών φανατισμού που απέμειναν μετά τη θύελλα αντιδράσεων που ξεσήκωσε ο ν. 1541/85: με το νέο αυτό νόμο επαναφέρεται η απαγόρευση σύστασης δεύτερου συνεταιρισμού στον ίδιο δήμο ή δεύτερης ένωσης συνεταιρισμών στον ίδιο νομό, αλλά εξαιρούνται οι ειδικού σκοπού συνεταιρισμοί και οι ήδη λειτουργούσες συνεταιριστικές οργανώσεις. Δηλαδή άνευ αντικειμένου!

Στο διάγραμμα (Ζ) παρίσταται ο βαθμός συμμόρφωσης των συνεταιριστικών νόμων προς τη βασική συνεταιριστική αρχή της ελεύθερης και εκούσιας σύστασης συνεταιρισμών, που διέπει την όλη δομή τους.

Άνευ λόγου βέβαια ήταν γενικά και οι παραπάνω ρυθμίσεις του ν.

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Ζ)

ΔΟΜΗ

	ΟΛΟΙ ΟΙ ΤΥΠΟΙ	ΣΥΣΤΑΣΗ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΩΝ	ΣΥΣΤΑΣΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΩΝ
ν. 602			
ν. 921			
ν. 1541			
ν. 1667			
ν. 2169			

1541/85, που έγιναν για δήθεν ενδυνάμωση των συνεταιρισμών, αφού ήδη το 1983 το 72% των συνεταιρισμών είχαν περισσότερα από 51 μέλη, μόλις το 25% των συνεταιρισμών ήταν περισσότεροι του ενός σ' ένα δήμο και το 93,3% των ενεργών μελών ήταν μέλη σ' ένα μόνο συνεταιρισμό [βλ. διάγραμμα (Η)].

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Η)

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΜΕΛΩΝ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ (ΑΓΡΟΤΙΚΟΥΣ)

1928:	M.O.	46 μέλη
1983:	M.O.	114 »
	28%	: 7-50 μέλη
	72%	: 51 - »

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΙ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΣΥΝ/ΣΜΟΙ ΣΕ ΕΝΑ ΔΗΜΟ Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Ανεξάρτητα Σκοπού:	1973	33%
	1983	25%

1983 : 93,3% ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΩΝ ΜΕΛΩΝ ΕΛΕΥΘ. ΣΥΝ/ΜΩΝ
ΑΝΗΚΟΥΝ ΜΟΝΟ ΣΕ ΕΝΑ ΣΥΝ/ΣΜΟ

Επίσης μόλις το 1,7% των συνεταιριών ανήκαν σε δύο ενώσεις, που

κατά μέσο όρο δεν ήταν περισσότερες από 2-3 κατά νομό [βλ. διάγραμμα (Θ)], δημιουργήματα όλα τα παραπάνω της ελεύθερης συνεργασίας και των οικονομικών συνθηκών, χωρίς κανένα καταναγκασμό.

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Θ)

1983 : 1,7% των Συν/σμών μελών ανήκουν σε δύο Ενώσεις	
1974 : 134 Ενώσεις με Μ.Ο. Συν/σμών - μελών	79
1983 : 132 Ενώσεις με Μ.Ο. Συν/σμών - μελών	52
1983 : Μ.Ο. Ειδικών Ενώσεων κατά κατηγορία	2,1
1983 : Μ.Ο. Ενώσεων κατά Νομό	2,5

Ε. Τρίτο σημείο τριβής ο αριθμός των μερίδων και των ψήφων στους συνεταιρισμούς.

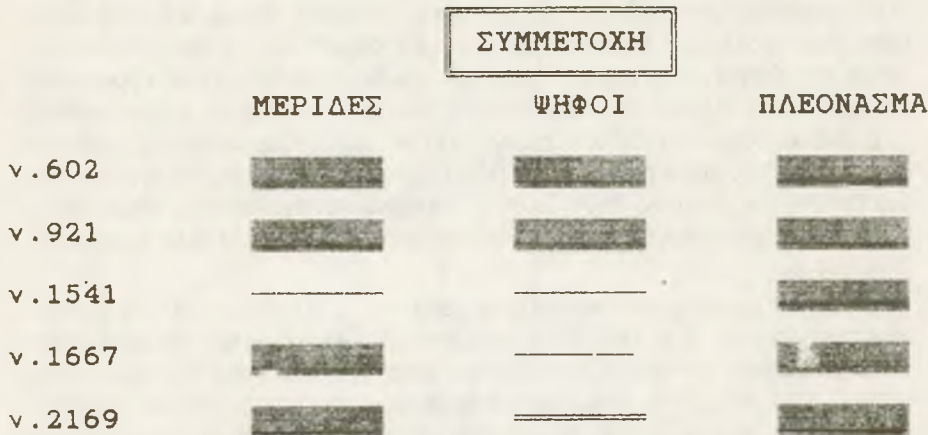
Το πρόβλημα πρωτοεμφανίζεται πάλι με το ν. 1541/85. Με το νόμο αυτό, οι περισσότερες αλλά σε περιορισμένο πάντα αριθμό, αφενός μερίδες — μέσον αυτοχρηματοδότησης του συνεταιρισμού — αφετέρου ψήφοι — κίνητρο αυτοχρηματοδότησης του συνεταιρισμού — καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν με μία μερίδα - μία ψήφο, ενώ η ανάλογη με τις συναλλαγές ή ελεύθερα από το καταστατικό (άρθρ. 38 ν. 1541/85) διανομή του πλεονάσματος —που εκεί έγκειται το ουσιαστικό οικονομικό όφελος— διατηρήθηκε (και ορθά) ευνοώντας τους οικονομικά ισχυρούς μεταξύ των μελών.

Ο ν. 1667/86 για τους αστικούς συνεταιρισμούς — αν και προϊόν της ίδιας περιόδου — αντιστάθηκε στην κατάργηση των περισσότερων μερίδων, ο δε ν. 2169/93 επανέφερε τις περισσότερες αλλά περιορισμένου πάντα αριθμού μερίδες-ψήφους, για να καταργηθούν με το ν. 2181/94 μόνο οι περισσότερες ψήφοι.

Στο διάγραμμα (I) παρίσταται ο βαθμός συμμόρφωσης των συνεταιριστικών νόμων με τη συνεταιριστική αρχή της ισότιμης συμμετοχής στη χρηματοδότηση, διοίκηση και αποτελέσματα του συνεταιρισμού.

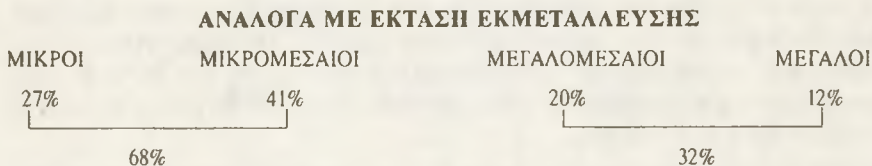
Ισχνή η δικαιολογητική βάση του ν. 1541/85 για τις παραπάνω αλλαγές, όταν ήδη με το προηγούμενο του νόμου αυτού καθεστώς, οι μικρομεσαίοι αγρότες αποτελούσαν το 68% των μελών των συνεταιρισμών, δηλ. υπερίσχυαν των «πλουσίων» [βλ. διάγραμμα (I A)], οι δε περισσότεροι αλλά περιορισμένου αριθμού πάντα ψήφοι — πολύ δε περισσότερο μερίδες — αναγνωρίζονται σε πολλές νομοθεσίες συνεταιριστικά ανε-

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Ι)

πτυγμένων χωρών και στις πρωτοβάθμιες ακόμη οργανώσεις (Ολλανδία, Αυστρία, Ιταλία, Η.Π.Α., Βέλγιο, Ισραήλ, Γερμανία, Ισπανία κ.ά.).

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Ι Α)

ΕΝΕΡΓΑ ΜΕΛΗ ΣΥΝ/ΣΜΩΝ = 74% ΕΝΕΡΓΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

ΣΤ. Τέταρτο σημείο τριβής ο τρόπος κατάρτισης των ψηφοδεητών.

Το πρόβλημα πρωτοεμφανίζεται με το ν. 1257/82, αλλά εδραιώνεται με το ν. 1541/85 και συνίσταται στην εισαγωγή του συστήματος των χωριστών ψηφοδεητών και συνδυασμών στις αρχαιρεσίες των συνεταιρισμών, που στην πραγματικότητα επιτρέπει την αποκάλυπτη κομματική διείσδυση στους συνεταιρισμούς.

Πρόκειται για μία παγκόσμια θλιβερή πρωτοτυπία, αφού τόσο το Διεθνές Γραφείο Εργασίας, όσο και η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση διαβεβαιώνουν με σχετικά έγγραφα τους προς την ΠΑΣΕΓΕΣ, ότι σε καμιά άλλη νομοθεσία, καταστατικό ή πρακτική είναι γνωστή η ομαδοποίηση σε χωριστούς συνδυασμούς και μάλιστα από νομική υποχρέωση, πουθενά

στον κόσμο δεν επιβάλλονται ανταγωνιστικά ψηφοδέλτια, ούτε είναι συνηθισμένο ν' αναπτύσσονται πολιτικές φατρίες, ακόμη και εκεί όπου υπάρχουν πολιτικές διασυνδέσεις μεταξύ κομμάτων και συνεταιρισμών, όπως στη Δανία και Αγγλία, όπου έχει ιδρυθεί συνεταιριστικό κόμμα από το 1917. Στο Βέλγιο δε, Ιταλία και Γαλλία, όπου έχουν δημιουργηθεί ξεχωριστές Ομοσπονδίες, αυτό γίνεται σε τριτοβάθμιο επίπεδο και για διαφύλαξη της ομοιογένειας με βάση ιστορικούς και εθνολογικούς και όχι πολιτικούς λόγους. Ήδη δε το ολλανδικό καταναλωτικό κίνημα συνενώθηκε και στην κορυφή, αφού έγιναν αντιληπτές οι απώλειες από τη διάσπαση.

Δυστυχώς όμως, η πληγή που άνοιξαν οι ν. 1257/82 και 1541/85 δύσκολα επουλώνεται. Ο ν. 1667/86 εναποθέτει στο καταστατικό τη δυνατότητα αρχαιρεσιών με ενιαίο ψηφοδέλτιο μόνο για όσους έχουν περισσότερα από 100 μέλη (δηλ. διαίρεση και ακυβερνησία στους μικρούς συνεταιρισμούς!), ο δε ν. 2169/93 επαναφέρει μεν το ενιαίο ψηφοδέλτιο, αλλά με περιορισμένο αριθμό σταυρών — αυτά πρόσταζαν οι κομματικές επιλογές — ανοίγοντας το δρόμο στο ν. 2181/94, που επαναφέρει το σύστημα των συνδυασμών και την άρση του ασυμβίβαστου πολιτικών-κομματικών και συνεταιριστικών αξιωμάτων!

Η εικόνα της καταστρεπτικής κομματικοποίησης των συνεταιρισμών ολοκληρώνεται με την τακτική των ταυτόχρονων εκλογών στους συνεταιρισμούς με παράλληλη πρόωρη λήξη ή παράταση της θητείας των διοικητικών τους συμβουλίων, που εισήγαγε ο ν. 1541/85 και ακολούθησε ευλαβικά και ο ν. 2169/93.

Ο βαθμός συμμόρφωσης των συνεταιριστικών νόμων με τη βασική συνεταιριστική αρχή της ουδετερότητας παρίσταται στο διάγραμμα (ΙΒ).

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Ι Β)

ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

	ΕΝΙΑΙΟ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΟ	ΜΗ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΛΗΞΗ ΘΗΤΕΙΑΣ Δ.Σ.
ν. 602		
ν. 921		
ν. 1541	-----	-----
ν. 1667	 -----	
ν. 2169	=====	-----

Ζ. Γενικό συμπέρασμα.

Σε μία συγκριτική συνολική θεώρηση των ελληνικών συνεταιριστικών νόμων απέναντι στις συνεταιριστικές αρχές [βλ. διάγραμμα (ΙΓ)] παρατηρείται ότι,

Δ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α (Ι Γ)

μετά τις οδυνηρές εμπειρίες που επιφύλαξε στο συνεταιριστικό κόσμο η αρνητική στάση του ν. 1541 απέναντι στις αρχές αυτές, οι φανατικοί θεωρητικοί υποχωρούν, περισώζοντας την τιμή των όπλων τους σε λεκτικές κυρίως διατυπώσεις, όπως παράδειγμα προαναφέρθηκε. Μόνη ακλόνητη παραμένει η κομματικοποίηση των συνεταιρισμών με το σύστημα των συνδυασμών και των ταυτόχρονων εκλογών, που καταλήγουν σε ανακοινώσεις προς τα μέσα μαζικής ενημέρωσης τύπου πολιτικών εκλογικών αναμετρήσεων, πρωτοφανείς για οικονομικές οργανώσεις, όπως οι συνεταιρισμοί.

Σε μία περίοδο που η έντονη κομματική ταυτοποίηση υποχωρεί, οι συνεταιρισμοί θα παραμείνουν δέσμιοι; Ας μην ξεχνάμε ότι η πρώτη αλωνιστική μηχανή του Αλμυρού έφερε το όνομα ΟΜΟΝΟΙΑ και η δεύτερη το όνομα ΠΡΟΟΔΟΣ, δείχνοντας ότι η πρώτη είναι προαπαιτούμενη της δεύτερης. Το ζητούμενο, όπως ανέφερε στο προηγούμενο επιτυχές συνέδριο του ΙΣΕΜ ο Γάλλος συνεταιριστής Νουγιρίτ, δεν είναι να εκλεγεί βουλευτής κάποιος συνεταιριστής, αλλά να αποστείλει βουλευτές δικούς του το συνεταιριστικό κίνημα, δημιουργώντας δικό του λόμπυ σε όλες τις πτέρυγες της Βουλής. Στη Γαλλία το πέτυχαν. Εδώ, τα εκατομμύρια των μελών των συνεταιρισμών δεν θα τα καταφέρουν; Το οφείλουν στα εκατομμύρια των προηγούμενων συνεταιριστών με τα λασπωμένα πόδια, τα ροζιασμένα χέρια, τα ξεσκισμένα ρούχα που πίστεψαν και αγωνίστηκαν και ωφελήθηκαν και προόδευαν μέσα από το συνεταιριστικό κίνημα σε πολύ δυσκολότερους καιρούς.

PRIMA

γεύση
στη ζωή!

ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΚΗ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΕΚΜΟΧΕΙΡΕΥΣΗΣ

Η ανάγκη μεταρρύθμισης της νομοθεσίας για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς

του ΣΤΑΥΡΟΥ Α. ΚΙΝΤΗ,

Επ. Καθηγητή του Εμπορικού Δικαίου

στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

1. Το ειδικό δίκαιο για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το 1984 με το Π.Δ. 17/1984, που εκδόθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 42 του Ν. 1337/1983 «Επέκταση πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις». Το διάταγμα 17/1984 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε με το Π.Δ. 93/1987, που αποτελεί και το ισχύον δίκαιο για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς. Το διάταγμα αυτό εκδόθηκε με νομοθετική εξουσιοδότηση του άρθρ. 34, παρ. 4 του Ν. 1557/85, η οποία επέτρεψε την τροποποίηση του Π.Δ. 17/1984 μέσα στο πλαίσιο που οι αρχικές εξουσιοδοτικές διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρ. 42 του Ν. 1337/1983 θέτουν. Οι διατάξεις αυτές προβλέπουν ότι ο τρόπος οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας των οικοδομικών συνεταιρισμών θα γίνει με προεδρικό διάταγμα «μέσα στο πλαίσιο της γενικότερης οικιστικής πολιτικής και ανάπτυξης». Με βάση αυτή τη νομοθετική εξουσιοδότηση το Π.Δ. 93/87 συνέδεσε το θεσμό των οικοδομικών συνεταιρισμών με τη γενικότερη πολιτική και ανάπτυξη και διαμόρφωσε το συνεταιριστικό δίκαιο στο πλαίσιο αυτής. Η σύνδεση των οικοδομικών συνεταιρισμών με τη γενικότερη οικιστική πολιτική έγινε με σειρά αντισυνταγματικών και αντισυνεταιριστικών διατάξεων, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια νομική κατάσταση, η οποία μόνο με ριζική μεταρρύθμιση της νομοθεσίας μπορεί ν' αντιμετωπισθεί.

Στη σύντομη αυτή εισήγηση θα περιοριστώ στην εξέταση των βασικών

μόνο διατάξεων του Π.Δ. 93/87 που θέτουν θέμα αντισυνταγματικότητας ή είναι αντισυνεταιριστικές, και στην ερμηνεία της ειδικής διάταξης του Συντάγματος για τους συνεταιρισμούς (άρθρ. 12, παρ. 5) η οποία παρέχει τη βάση για τη διαμόρφωση της συνεταιριστικής μας νομοθεσίας.

II. Αντισυνταγματικές και αντίθετες προς τη φύση των συνεταιρισμών είναι καταρχήν οι βασικές διατάξεις για τη σύσταση του οικοδομικού συνεταιρισμού (άρθρ. 4). Σύμφωνα με αυτές για την ίδρυση ενός οικοδομικού συνεταιρισμού απαιτείται: να έχει ήδη βρεθεί η συνεταιριστική έκταση από τους αναλαμβάνοντες την πρωτοβουλία ίδρυσης· η έκταση αυτή να κρίνεται κατάλληλη για οικιστική ανάπτυξη από τον οικείο ΟΤΑ και τον υπουργό ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.: οι ιδιώτες που έλαβαν την πρωτοβουλία της ίδρυσης να μην έχουν ήδη κατοικία· η πρωτοβουλία της ίδρυσης να γνωστοποιηθεί στο ευρύ κοινό με πρόσκληση στον Τύπο με την οποία να καλούνται όσοι ενδιαφέρονται να γίνουν μέλη του υπό ίδρυση οικοδομικού συνεταιρισμού να υποβάλλουν σχετική αίτηση· η ιδρυτική ομάδα να συντάξει μαζί με όσους εκδήλωσαν ενδιαφέρον από το ευρύ κοινό το καταστατικό του οικοδομικού συνεταιρισμού· με την ίδρυση του συνεταιρισμού να συμφωνεί ο αρμόδιος για την έγκριση του καταστατικού υπουργός του ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει, ότι η προβλεπόμενη πολύπλοκη διαδικασία όχι μόνο δεν εγγυάται ταχεία ίδρυση, αλλά δεν εγγυάται καν την ίδρυση του οικοδομικού συνεταιρισμού και σε καμία περίπτωση δεν εξασφαλίζει την ίδρυση ενός συνεταιρισμού, όπως τον θέλησαν αυτοί που είχαν την πρωτοβουλία της ίδρυσής του. Και δεν εγγυάται καν την ίδρυση, γιατί θέτει ως προϋπόθεση της ίδρυσης την ύπαρξη κατάλληλης έκτασης, προϋπόθεση που θα κρίνει ο υπουργός αν πληρούνται, με αποτέλεσμα η ίδρυση οικοδομικού συνεταιρισμού στη χώρα, να εξαρτάται από την υποκειμενική κρίση του εκάστοτε υπουργού του ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Η σχετική διάταξη (άρθρ. 4, III) ορίζει ακριβώς: ο υπουργός εγκρίνει το καταστατικό **«εάν συμφωνεί για τη σύσταση του οικοδομικού συνεταιρισμού»**.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι το εξεταζόμενο προεδρικό διάταγμα δεν προβλέπει καν συγκεκριμένα αντικειμενικά κριτήρια με βάση τα οποία θα γίνει η εκτίμηση των υποβληθέντων στοιχείων στον υπουργό. Ως τέτοια κριτήρια δεν μπορούν, κατά τη γνώμη μας, να θεωρηθούν οι από τις οικονομικές και πολιτικές επιστήμες προερχόμενες γενικές και αόριστες έννοιες της **«γενικότερης οικιστικής πολιτικής»** και της **«γενικότερης οικιστικής ανάπτυξης»**, όταν μάλιστα οι έννοιες αυτές θα ερμηνεύονται από τον ίδιο τον υπουργό, αφού στην πραγματικότητα αυτός θα τις εξειδικεύει και θα λύνει τις διαφορές που θ' ανακύπτουν σε θέματα ουσίας μεταξύ του ίδιου και του υπό ίδρυση συνεταιρισμού. Η απόφαση, βέβαια, του υπουργού αποτελεί διοικητική πράξη και μπορεί να προσβληθεί με αίτηση ακυρώσεως στο ΣΕ, η έλλειψη όμως συγκεκριμένων αντικειμενικών

κριτηρίων καθιστά δυσχεράστατο αν όχι αδύνατο το δικαστικό έλεγχο.

Η διαδικασία για τη σύσταση δεν εγγυάται την ίδρυση ενός οικοδομικού συνεταιρισμού, όπως τον θέλησαν αυτοί που είχαν την πρωτοβουλία ίδρυσης, αφού καθιερώνεται δικαίωμα τρίτων, προερχόμενων από το ευρύ κοινό να μετάσχουν υποχρεωτικά στον υπό ίδρυση συνεταιρισμό και στη σύνταξη του καταστατικού του. Με άλλες λέξεις οι διατάξεις για τη σύσταση δεν αναγνωρίζουν δικαίωμα σ' εκείνους, που είχαν την πρωτοβουλία ίδρυσης ενός εκούσιου συνεταιρισμού να συντάξουν στα πλαίσια της κείμενης νομοθεσίας, με βάση τις συνεταιριστικές αρχές, το καταστατικό και να ορίσουν σ' αυτό μεταξύ άλλων, και τα προσόντα εγγραφής νέων μελών, λ.χ. να ορίσουν ότι επιτρέπεται η είσοδος μόνο σ' όσους πληρούν ορισμένες επαγγελματικές προϋποθέσεις. Ο συνεταιρισμός είναι το νομικό πρόσωπο της ελεύθερης, αλλ' όχι ανεπίλεκτης συμμετοχής· με την επιλογή των μελών επιδιώκεται να διευκολυνθεί η ανθρώπινη επαφή στην οποία αποβλέπει ο συνεταιρισμός παράλληλα με τον οικονομικό σκοπό.

Αντισυνταγματικές και αντισυνεταιριστικές είναι παραπέρα μια σειρά από τις διατάξεις που αφορούν τη λειτουργία των οικοδομικών συνεταιρισμών. Ενδεικτικά αναφέρω:

Πρώτον, τη διάταξη που απαγορεύει την εγγραφή νέων μελών μετά τη σύσταση του συνεταιρισμού (άρθρ. 6, παρ. 3α)· μια διάταξη που καταργεί την αρχή της ελεύθερης συμμετοχής και θίγει το συνεταιριστικό θεσμό στην ουσία του.

Δεύτερον, τη διάταξη που προβλέπει υποχρεωτική αντικατάσταση του μέλους που απεχώρησε, διαγράφηκε ή πέθανε και ορίζει τη διαδικασία της αντικατάστασης· και ακόμη ορίζει ότι κατά την αντικατάσταση έχει δικαίωμα προτίμησης για την απόκτηση της μερίδας του αποχωρήσαντος, του διαγραφέντος ή του θανόντος ο οικείος ΟΤΑ, που θα την χρησιμοποιήσει για τα δικά του στεγαστικά προγράμματα (άρθρ. 6). Η διάταξη αυτή ορίζει δηλαδή αν θα αντικατασταθεί ο αποχωρήσας, ο διαγραφείς ή ο αποθανών, πώς θ' αντικατασταθεί και από ποιόν θ' αντικατασταθεί· στην εξουσία των οργάνων του κατά το Σύνταγμα αυτοδιοικούμενου συνεταιρισμού αφήνει μόνο την τήρηση των προβλεπόμενων πολύπλοκων και χρονοβόρων διαδικασιών.

Τρίτον, τη διάταξη που ορίζει ότι ο υπουργός του ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., μπορεί ν' απολύει το διοικητικό και εποπτικό συμβούλιο του συνεταιρισμού (άρθρ. 14, υπό ε') και τη σχετική με αυτή διάταξη που προβλέπει ότι δεν μπορούν να θέσουν υποψηφιότητα για μέλη του διοικητικού συμβουλίου, όσα μέλη έχουν κηρυχθεί έκπτωπα με απόφαση του Υπουργού (άρθρ. 8, υπό ε').

Τέταρτον, τη διάταξη που δίνει το δικαίωμα στον Υπουργό να διαλύει το συνεταιρισμό χωρίς διακαστική απόφαση (άρθρ. 18, παρ. 5β, εδ. 3).

III. Έρχομαι τώρα στην έννοια της διάταξης του άρθρ. 12, παρ. 5 του Συντάγματος σύμφωνα με την οποία οι συνεταιρισμοί «αυτοδιοικούνται κατά τους όρους του νόμου, τελούντες υπό την... εποπτεία του Κράτους». Το Συμβούλιο της Επικρατείας στην υπ' αριθ. 729/1986 γνωμάτευσή του εξέφρασε τη γνώμη ότι *«η Πολιτεία έχει σύμφωνα με το Σύνταγμα την εξουσία να επεμβαίνει έντονα στην αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών, εφόσον αυτοί πράγματι αποτελούν ένα από τα μέσα που χρησιμοποιεί η Πολιτεία για τους πολεοδομικούς και στεγαστικούς της σκοπούς»*. Το ανώτατο δικαστήριο κατέληξε στη θέση αυτή, αφού συσχέτισε το άρθρ. 12, παρ. 5 του Συντ. που καθιερώνει την αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών με τα άρθρα του Συντάγματος που καθιερώνουν την αυτοδιοίκηση των Α.Ε.Ι., και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το άρθρο του Συντάγματος, που προβλέπει τους περιορισμούς για την προστασία του περιβάλλοντος (άρθρ. 24) και το άρθρο του Συντάγματος, που ορίζει ότι το κράτος πρέπει να μεριμνά για ν' αποκτήσουν κατοικία όσοι δεν έχουν (άρθρ. 21, πρ. 4).

Τα επιχειρήματα, που επικαλείται το ανώτατο δικαστήριο για να θεμελιώσει τη γνώμη του δεν φαίνονται πειστικά για τους εξής λόγους:

Πρώτον, δεν είναι ορθό για τον καθορισμό της έννοιας της αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών να συσχετίζεται το άρθρο 12, παρ. 5 Συντ. με τα άρθρα 16, παρ. 15 (Ανώτατα Εκπαιδευτικά ιδρύματα) και 102, παρ. 2 (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης), αφού και τα δύο τελευταία άρθρα αφορούν νομικά πρόσωπα δημοσίου και όχι ιδιωτικού δικαίου, όπως είναι ο συνεταιρισμός.

Δεύτερον, δεν είναι ορθό να χρησιμοποιούνται οι περιορισμοί του άρθρ. 24 του Συντ. που αναφέρονται στη χωροταξική αναδιάρθρωση της χώρας και την πολεοδόμηση των οικιστικών περιοχών, για να δικαιολογηθεί η προβλεπόμενη από το π.δ. 93/87 επέμβαση του κράτους στη ζωή των οικοδομικών συνεταιρισμών. Για το ότι το άρθρ. 24 του Συντ. ισχύει και για την πολεοδόμηση εκτάσεων που ανήκουν στους οικοδομικούς συνεταιρισμούς όπως ισχύει και για την πολεοδόμηση εκτάσεων που ανήκουν σε κάθε άλλο πρόσωπο, φυσικό ή νομικό (π.χ. ανώνυμη εταιρεία) δεν υπάρχει αμφιβολία. Σύμφωνα όμως με το άρθρ. 24 θα καθοριστούν οι όροι πολεοδόμησης των εκτάσεων, που ανήκουν σε οικοδομικούς συνεταιρισμούς και όχι ο τρόπος οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας του οικοδομικού συνεταιρισμού ως εταιρικής μορφής.

Τρίτον, η επίκληση του άρθρου 21, παρ. 4, Συντ. δεν είναι ορθή· οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από το κράτος για ν' αποκτήσουν κατοικία αυτοί που δεν έχουν. Σύμφωνα με το άρθρ. 21, παρ. 4 «Η απόκτηση κατοικίας από αυτούς που τη στερούνται ή που στεγάζονται ανεπαρκώς αποτελεί αντικείμενο φροντίδας του Κράτους». Τη φροντίδα αυτή δεν μπορεί το Κράτος ν' αναθέσει στους οικοδομικούς συνεταιρισμούς· για το σκοπό αυτό μπορεί και πρέπει να χρησιμοποιη-

θούν άλλοι φορείς (π.χ. νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου). Η άσκηση κοινωνικού έργου από τους συνεταιρισμούς και η συνδεδεμένη με αυτή κρατική ανάμιξη στη ζωή τους δεν είναι σύμφωνη με την οικονομικοκοινωνική φύση του συνεταιρισμού. Οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί είναι μορφή οικονομικής συνεργασίας ιδιωτών, που επιδιώκουν με το μέσον της αλληλοβοηθείας να ικανοποιήσουν τις στεγαστικές τους ανάγκες. Δεν είναι ούτε ημικρατικοί φορείς, ούτε κοινωφελείς οργανώσεις. Είναι ιδιωτικοί οικονομικοί οργανισμοί, που έχουν ως σκοπό να υπηρετούν τα μέλη τους (είναι υπηρέτες των μελών τους όχι του κοινωνικού συνόλου).

Η γνώμη του Συμβουλίου της Επικρατείας, ότι η Πολιτεία μπορεί να επεμβαίνει έντονα στην αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και ότι οι συνεταιρισμοί είναι ένα μέσον που χρησιμοποιεί η Πολιτεία για τους πολεοδομικούς της σκοπούς είναι αντίθετη στο άρθρ. 12, παρ. 5 του Συντάγματος. Θα ήθελα να τονίσω ότι το άρθρ. 12, παρ. 5 δεν κατοχυρώνει μόνο την αρχή της αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών, αλλά υιοθετεί γενικά το συνεταιρισμό ως μορφή οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης, όπως η έννοια του έχει συλληφθεί και διαμορφωθεί διεθνώς. Αυτό προκύπτει από τη διατύπωση της διάταξης αυτής, που ρυθμίζει το συνεταιρισμό, χωρίς να τον ορίζει. Το άρθρο 12, παρ. 5 προβλέπει, ότι οι συνεταιρισμοί αυτοδιοικούνται χωρίς όμως να ορίζει τί είναι συνεταιρισμοί, πράγμα που σημαίνει, ότι ο συνταγματικός νομοθέτης αναγνωρίζει και κατοχυρώνει την οικονομική και κοινωνική έννοια του συνεταιρισμού, αφού την ρυθμίζει χωρίς να την ορίζει διαφορετικά.

Ο συνταγματικός νομοθέτης όρισε ρητά, ότι οι συνεταιρισμοί αυτοδιοικούνται για να κατοχυρώσει, εν πάσει περιπτώσει, την αυτόνομη, σε σχέση με την κρατική εξουσία, οργάνωση και διοίκηση των συνεταιρισμών. Βέβαια το Συντ. ορίζει, ότι οι συνεταιρισμοί αυτοδιοικούνται «σύμφωνα με τους όρους του νόμου» και ακόμη ότι υπόκεινται σε κρατική εποπτεία. Η φράση όμως σύμφωνα με τους όρους του νόμου δεν σημαίνει, ότι η αυτοδιοίκηση τελεί υπό τους όρους του νόμου, αλλά ότι η ελευθερία του νομοθέτη νοείται μόνο μέσα στα όρια της εξαγγελόμενης από το Σύνταγμα εγγύησης της αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών. Νομοθετικοί περιορισμοί, που ανατρέπουν τη βάση του δικαιώματος της αυτοδιοίκησης οδηγούν σε τροποποίηση ή αλλοίωση της συνταγματικής αυτής διάταξης. Όσο για την προβλεπόμενη κρατική εποπτεία αυτή αφορά μόνο την επίβλεψη για την τήρηση της νομιμότητας· μόνο τότε η έννοια της κρατικής εποπτείας συμβιβάζεται με την αναφερόμενη στην ίδια διάταξη έννοια της αυτοδιοίκησης. Η κρατική εποπτεία επομένως δεν επιτρέπεται ν' ασκείται κατά τρόπο που μπορεί να οδηγήσει σε διοικητικές παρεμβάσεις στη λειτουργία των συνεταιρισμών. Αν και μετά το άρθρ. 12, παρ. 5 του Συντ. δεχτούμε —όπως δέχτηκε το Συμβούλιο της Επικρατείας και προβλέπει το π.δ. 93/87— ότι το κράτος μπορεί να επεμβαίνει έντονα

στην αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών, ότι λ.χ., από τον υπουργό εξαρτάται, αν θα ιδρυθεί ένας οικοδομικός συνεταιρισμός ή αν θα διοικηθεί από το διοικητικό συμβούλιο, που εξέλεξαν οι συνέταιροι, γεννάται το ερώτημα, τί το σημαντικό πρόσφερε ο συνταγματικός νομοθέτης με το άρθρ. 12, παρ. 5 του Συντ., τί την ήθελε ο νομοθέτης αυτή τη διάταξη.

Απ' όσα μέχρι τώρα αναπτύξαμε προκύπτει, ότι το δίκαιο των οικοδομικών συνεταιρισμών έχει οικοδομηθεί σε εσφαλμένες βάσεις. Η νομοθεσία για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς έχει ανάγκη από ριζική μεταρρύθμιση· χρειαζόμαστε ένα νέο δίκαιο για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς. Η οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία των οικοδομικών συνεταιρισμών δεν μπορεί να γίνει «μέσα στο πλαίσιο της γενικότερης οικιστικής πολιτικής και ανάπτυξης», αλλά πρέπει να γίνει σύμφωνα με την ειδική ρύθμιση των συνεταιρισμών στο Σύνταγμα, σύμφωνα με την οικονομική και νομική φύση των συνεταιρισμών, που κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα. Το άρθρο 12, παρ. 5 του Συντ. παρέχει στο νομοθέτη τη βάση για τη διαμόρφωση της συνεταιριστικής νομοθεσίας. Ο νομοθέτης δεν μπορεί, χωρίς να παραβιάσει το Σύνταγμα, να καταργήσει την έννοια του εκούσιου συνεταιρισμού, δεν μπορεί ν' αλλοιώσει το χαρακτήρα του συνεταιρισμού ως αλληλοβοηθητικού και γι' αυτό αυτοδιοικούμενου θεσμού.

**ΜΟΛΙΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ**

Σε καλαίσθητο τόμο 208 σελίδων κυκλοφόρησε η νέα έκδοση του Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών με τίτλο:

**«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΘΕΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»**

Περιλαμβάνει κείμενα των:

Ν. Κολλύμβα - Χρ. Παπουτσά - Α. Κόρακα - Α. Κλήμη - Π. Κολλύρη - Δ. Μαυρογιάννη - Β. Δημητριάδου - Στ. Κιντή - Ε. Σινίκη - Γ. Δασκάλου - Δ. Κασσαβέτη - Ι. Βαβούρα / Κ. Σιφνιώτη - Κ. Στεργιώτη - Α. Μπέλλα - Χρ. Καμενίδη - Κ. Ουσταπασίδη - Γ. Στρατηγοπούλου - Κ. Παπαγεωργίου
που παρουσιάστηκαν στο συνέδριο του Ι.Σ.Ε.Μ. (13 - 14.4.1995).

Διατίθεται από το Ι.Σ.Ε.Μ.: Ακαδημίας 63, 106 78 ΑΘΗΝΑ,
Τηλ. / FAX 3825739

Τιμή δρχ. 2.000

Το σχέδιο Καταστατικού για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό

του Ε. ΣΙΝΙΚΗ,

Διευθυντή Υπουργείου Γεωργίας

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκδίδει στις 13 Απριλίου 1983 Ψήφισμα σχετικά με τους συνεταιρισμούς στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και στις 9 Ιουλίου 1987 ψήφισμα σχετικά με τη συμβολή των συνεταιρισμών στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Στις 18 Δεκεμβρίου 1989, η Επιτροπή διαβιβάζει στο Συμβούλιο Υπουργών των Ε.Κ. ανακοίνωση με τίτλο «Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας και η υλοποίηση της ευρωπαϊκής αγοράς χωρίς σύνορα». Με την ανακοίνωση αυτή ζητείτο να τεθούν στη διάθεση των συνεταιρισμών, των ταμείων αλληλασφάλισης και των ενώσεων τα μέσα που διαθέτουν όλες οι επιχειρήσεις, προκειμένου να μπορέσουν να επωφεληθούν από την αγορά χωρίς σύνορα.

Η οικονομική και κοινωνική σημασία του τομέα της κοινωνικής οικονομίας είναι εμφανής και δικαιολογημένη για την Κοινότητα, αφού οι επιχειρήσεις του τομέα αυτού αντιπροσωπεύουν:

- 20% της ευρωπαϊκής αποταμίευσης,
- τα 2/3 της μεταποίησης και της εμπορικής εκμετάλλευσης της γεωργικής παραγωγής της Κοινότητας,
- πάνω από 100 εκατομμύρια ασφαλισμένους σε ταμεία κοινωνικής πρόνοιας και κυρίως 60 εκατομμύρια μέλη και 3 εκατομμύρια θέσεις εργασίας μόνο στο συνεταιριστικό τομέα.

Οι συμφωνίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που υπογράφηκαν στις 7 Φεβρουαρίου 1992 στο Μάαστριχτ, προβάλλουν την επιτακτική ανάγκη της ανταγωνιστικότητας. Με την οικονομική και κοινωνική συνοχή και με την αύξηση των διεθνών αρμοδιοτήτων της Κοινότητας, η απαίτηση της ανταγωνιστικότητας διαπνέει στο εξής όλες τις προτάσεις της Επιτροπής, ιδίως αυτές που αφορούν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, σημαντικό μέρος των οποίων αποτελούν οι συνεταιρισμοί, οι ενώσεις και τα ταμεία αλληλασφάλισης.

Στις 11 Μαρτίου 1992 υποβάλλονται από την Επιτροπή στο Συμβούλιο τρεις προτάσεις κανονισμών με τις οποίες εισάγονται οι θεσμοί του ευρωπαϊκού συνεταιρισμού, της ευρωπαϊκής ένωσης κοινωνικής αλληλεγγύης και του ευρωπαϊκού σωματείου καθώς και συμπληρωματικές προτάσεις οδηγιών σχετικά με τη θέση των εργαζομένων.

Στόχος των προτεινομένων κανονισμών δεν είναι η εναρμόνιση της εσωτερικής νομοθεσίας των κρατών - μελών και αυτόματη κατάργηση των νομικών σχημάτων του εσωτερικού δικαίου κάθε χώρας. Τα υπό ίδρυση ευρωπαϊκά νομικά πρόσωπα (ευρωπαϊκός συνεταιρισμός, ευρωπαϊκή ένωση κοινωνικής αλληλεγγύης και ευρωπαϊκό σωματείο) θα συνυπάρχουν αρμονικά με τα νομικά πρόσωπα που προβλέπει η εθνική νομοθεσία κάθε κράτους μέλους.

Τα νομικά αυτά μέσα είναι κατάλληλα και πρόσφορα για τη διευκόλυνση της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών, ώστε να μπορέσουν να αξιοποιήσουν τα πλεονεκτήματα της ευρωπαϊκής αγοράς, διατηρώντας παράλληλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους που τα διαφοροποιούν από άλλους οικονομικούς φορείς.

II. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ (Ε. Συν.)

α) Πορεία εργασιών

Η Ομάδα Οικονομικών θεμάτων του Συμβουλίου, «Ευρωπαϊκός Συνεταιρισμός», συνεδριάζει για πρώτη φορά το Μάιο του '92 εξετάζοντας το σχέδιο του προτεινομένου κανονισμού για τον ευρωπαϊκό συνεταιρισμό.

Ύστερα από γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τον Ιανουάριο του 1993, της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ) το Μάιο του 1993 και σε συνάρτηση με τις εργασίες που διεξήχθησαν στην Ομάδα του Συμβουλίου (Σεπτέμβριος '92 και Απρίλιος '93) επί του σχετικού κανονισμού, η Επιτροπή, υποβάλλει τροποποιημένη πρόταση του κανονισμού για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό στις 6 Ιουλίου 1993.

Επί βελγικής προεδρίας, (Ιούνιος '93 - Δεκέμβριος '93) ολοκληρώνεται η πρώτη ανάγνωση του σχετικού κανονισμού από τεχνική άποψη.

Η Ελληνική Προεδρία ανέλαβε και ολοκλήρωσε τη δεύτερη ανάγνωση του σχεδίου Κανονισμού για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό, κατά την οποία σημειώθηκε σημαντική πρόοδος και σύγκλιση απόψεων μεταξύ των εκπροσώπων των κρατών - μελών, στις διατάξεις του.

Η Γερμανική Προεδρία στη συνέχεια, ασχολήθηκε με την οδηγία που αφορά το ρόλο των εργαζομένων στον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό. Η Οδηγία αυτή αποτελεί αναπόσπαστο συμπλήρωμα του Κανονισμού και έχει ως στόχο την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων και την θεσμοθέτηση διαδικασιών πληροφόρησης και διαβουλεύσεων, ώστε να αναπτυχθεί διάλογος μεταξύ οργάνων Δ/σης και Διοίκησης του Ε. Συν. και εργαζομένων.

Στις συνεδριάσεις που πραγματοποιήθηκαν μέχρι σήμερα έχουν αρθεί οι περισσότερες από τις επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν από τα κράτη - μέλη και η σημερινή Γαλλική Προεδρία καταβάλλει μια προσπάθεια για άρση όλων των επιφυλάξεων, ώστε να προχωρήσει η έκδοση του Κανονισμού.

β) Λόγοι που οδήγησαν στην απόφαση θεσμοθέτησης Κανονισμού για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό.

Οι κυριότεροι λόγοι που οδήγησαν στην υποβολή πρότασης Κανονισμού, από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, ύστερα από εισήγηση της επιτροπής, είναι οι κάτωθι:

- ότι η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς προϋποθέτει πλήρη ελευθερία εγκατάστασης για την άσκηση κάθε δραστηριότητας που συμβάλλει στους στόχους της Κοινότητας, ανεξάρτητα από την εταιρική μορφή υπό την οποία ασκείται η δραστηριότητα αυτή,
- ότι η Κοινότητα, προκειμένου να εξασφαλίσει ίσους όρους ανταγωνισμού και να συμβάλει στην οικονομική της ανάπτυξη, οφείλει να προσφέρει στους συνεταιρισμούς και στις ενώσεις που αναγνωρίζονται γενικά σε όλα τα κράτη μέλη, κατάλληλα και πρόσφορα νομικά μέσα για τη διευκόλυνση της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων τους σε διεθνές επίπεδο,
- ότι οι συνεταιρισμοί συμμετέχουν πλήρως, με τα επιτεύγματα και τις μορφές δράσης τους, στην οικονομική ζωή,
- ότι το νομικό καθεστώς της ευρωπαϊκής εταιρείας, όπως προβλέπεται στην σχετική πρόταση κανονισμού ΕΟΚ δεν προσαρμόζεται στον ιδιαίτερο χαρακτήρα των συνεταιρισμών,
- ότι οι συνεταιρισμοί είναι προπάντων ενώσεις προσώπων, οι οποίες λει-

τουργούν με βάση ιδιαίτερες αρχές, διαφορετικές από εκείνες των άλλων οικονομικών φορέων, όπως για παράδειγμα τη δημοκρατική δομή και διαχείριση ή τη συνεταιριστική διανομή των αποτελεσμάτων της χρήσης,

- ότι αυτές οι ιδιαίτερες αρχές αφορούν κυρίως την αρχή της υπεροχής του προσώπου και εκδηλώνονται μέσω ειδικών διατάξεων σχετικά με τους όρους εισόδου, αποχώρησης και αποκλεισμού των μελών, ότι η αρχή αυτή εκφράζεται με τον κανόνα ένας άνθρωπος, μία ψήφος, που σημαίνει ότι το δικαίωμα ψήφου είναι προσωποπαγές και συνεπάγεται ότι τα μέλη δεν έχουν κανένα δικαίωμα επί του ενεργητικού του συνεταιρισμού,
- ότι η διεθνής συνεργασία των συνεταιρισμών προσκρούει επί του παρόντος εντός της Κοινότητας σε δυσχέρειες νομικού και διοικητικού χαρακτήρα, οι οποίες πρέπει να εξαλειφθούν σε μία αγορά χωρίς σύνορα,
- ότι η θέσπιση ευρωπαϊκού καταστατικού για τους συνεταιρισμούς, που βασίζεται σε κοινές αρχές, αλλά λαμβάνει υπόψη τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους, θα τους επιτρέψει να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους πέρα από τα εθνικά τους σύνορα, στο σύνολο ή σε τμήμα της Κοινότητας,
- ότι ο βασικός στόχος που επιδιώκεται με το νομικό καθεστώς του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού προϋποθέτει τη δυνατότητα σύστασής του από νομικά ή φυσικά πρόσωπα που υπάγονται σε διαφορετικά κράτη μέλη, και τέλος,
- ότι οι συνεταιρισμοί διαθέτουν εταιρικό κεφάλαιο και περιλαμβάνουν μέλη που είναι ταυτοχρόνως εταίροι και πελάτες ή προμηθευτές, ενώ μπορούν να περιλαμβάνουν και ένα ορισμένο ποσοστό μελών επενδυτών που δεν είναι χρήστες ή τρίτων που επωφελούνται της δραστηριότητάς τους ή εκτελούν εργασίες για λογαριασμό των συνεταιρισμών.

γ) Κυριότερες προβλέψεις του σχεδίου Κανονισμού «Ευρωπαϊκός Συνεταιρισμός»

Για να συσταθεί Ε. Συν., πρέπει να συμπράξουν φυσικά ή νομικά πρόσωπα από δύο (2) τουλάχιστον χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Ε. Συν. αποτελεί εταιρεία της οποίας το κεφάλαιο διαιρείται σε μερίδες. Έχει σαν πρωταρχικό αντικείμενο την ικανοποίηση των αναγκών και την προώθηση των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων των μελών του. Ο αριθμός των μελών καθώς και το κεφάλαιο του Ε. Συν. είναι μεταβλητά. Κανένα μέλος δεν ευθύνεται για ποσό μεγαλύτερο απ' αυτό που έχει καταβάλει στον Ε. Συν. εκτός αν το καταστατικό ορίζει μεγαλύτερο ποσοστό ευθύνης. Κανένας τρίτος μη μέλος του Ε. Συν. δεν

μπορεί να επωφεληθεί από τις δραστηριότητές του και να συμμετέχει στη διεκπεραίωση των συναλλαγών του, εκτός αν το καταστατικό ορίζει διαφορετικά.

Η Νομική προσωπικότητα του Ε. Συν. αποκτάται από την ημέρα εγγραφής του στο μητρώο που προβλέπεται από το κράτος μέλος της έδρας του, η οποία πρέπει να βρίσκεται μέσα στην Κοινότητα και στο ίδιο κράτος όπου είναι εγκαταστημένη η κεντρική του διοίκηση.

Η έδρα του Ε. Συν. μπορεί να μεταφερθεί σε άλλο κράτος - μέλος. Η μεταφορά αυτή δεν συνεπάγεται ούτε λύση, ούτε σύσταση νέου νομικού προσώπου. Το όργανο διεύθυνσης ή διοίκησης συντάσσει έκθεση, στην οποία διευκρινίζονται και αιτιολογούνται τα νομικά και οικονομικά ζητήματα της μεταφοράς και αναφέρονται οι συνέπειες της μεταφοράς τόσο για τα μέλη όσο και για τους εργαζόμενους.

Ο Ε. Συν. διέπεται:

- α) από τις διατάξεις του σχετικού κανονισμού,
- β) εφόσον επιτρέπεται ρητά στον σχετικό κανονισμό, από τις διατάξεις του καταστατικού του,
- γ) για τα θέματα που δεν καλύπτονται από τον σχετικό κανονισμό ή, όταν το θέμα καλύπτεται εν μέρει, για τις πτυχές που δεν καλύπτει ο σχετικός κανονισμός:
 - από τις διατάξεις του νόμου που εκδόθηκε από τα κράτη - μέλη κατ' εφαρμογή των κοινοτικών μέτρων που αφορούν ειδικά τους Ε. Συν.
 - από τις διατάξεις του νόμου των κρατών - μελών που θα εφαρμόζονταν σε ένα συνεταιρισμό σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους όπου έχει την έδρα του ο Ε. Συν.,
 - από τις διατάξεις του καταστατικού υπό τους ίδιους όρους με τους συνεταιρισμούς που ιδρύονται σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο έχει την έδρα του ο Ε. Συν.

Τα ιδρυτικά μέλη καταρτίζουν το καταστατικό σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπονται για τη σύσταση των συνεταιρισμών, που υπάγονται στη νομοθεσία του κράτους της έδρας του Ε. Συν. Τα κράτη - μέλη ορίζουν το μητρώο στο οποίο θα καταχωρείται ο Ε. Συν. το περιεχόμενο της δημοσιότητας είναι σαφώς προσδιορισμένο.

Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τη δημοσίευση των καταχωρητέων πράξεων και στοιχείων στο σχετικό προς τούτο επίσημο δελτίο του κράτους όπου έχει την έδρα του ο Ε. Συν. και εξασφαλίζουν επίσης τη δημοσίευση της καταχώρησης και της περάτωσης της εκκαθάρισης του Ε. Συν. για ενημέρωση στην επίσημη εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σε σύσταση Ε. Συν. μπορούν να προβούν:

- μόνο φυσικά πρόσωπα τουλάχιστον πέντε, κάτοικοι δύο τουλάχιστον κρατών μελών,
- τουλάχιστον πέντε φυσικά πρόσωπα, κάτοικοι δύο τουλάχιστον κρατών μελών και ένα ή περισσότερα νομικά πρόσωπα που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία ενός κράτους - μέλους,
- τουλάχιστον δύο νομικά πρόσωπα που έχουν συσταθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία ενός κράτους - μέλους και έχουν την καταστατική τους έδρα και την κεντρική τους διοίκηση σε δύο τουλάχιστον κράτη μέλη.

Η κτήση της ιδιότητας του μέλους του Ε. Συν. υπόκειται στην έγκριση του οργάνου διεύθυνσης ή διοίκησης.

Το καταστατικό μπορεί να ορίζει ότι τα πρόσωπα που δεν έχουν πρόθεση να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες του Ε. Συν. μπορούν να γίνουν δεκτά υπό την ιδιότητα των μελών επενδυτών (μη χρήστες). Η κατηγορία αυτή των μελών δεν προβλέπεται από την ελληνική συνεταιριστική νομοθεσία.

Σκοπός της θεσμοθέτησης στον κανονισμό του Ε. Συν. της κατηγορίας μελών επενδυτών - μη χρηστών είναι η προσέλκυση κεφαλαίων, διότι όπως είναι γνωστό τα σοβαρότερα λειτουργικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συνεταιρισμοί είναι τα χρηματοοικονομικά.

Η απώλεια της ιδιότητας του μέλους του Ε. Συν. επέρχεται με αποχώρηση, με διαγραφή λόγω παράβασης των υποχρεώσεών του και γενικά για όσες περιπτώσεις προβλέπονται από το καταστατικό.

Η απώλεια της ιδιότητας του μέλους γεννά δικαίωμα επιστροφής των εισφορών του, μειωμένων αν συντρέχει λόγος, κατ' αναλογία των ζημιών που καταλογίζονται στο εταιρικό κεφάλαιο.

Το κεφάλαιο του Ε. Συν. εκφράζεται σε ECU.

Το καταστατικό ορίζει το κατώτατο ποσό του κεφαλαίου για κάθε Ε. Συν. που δεν μπορεί να είναι μικρότερο από 60.000 ECU.

Το κεφάλαιο δεν επιτρέπεται να υπολειφθεί του κατώτατου ποσού που ορίζεται στο καταστατικό, λόγω ανάληψης εισφορών από τα μέλη που αποχωρούν ή αποβάλλονται. Είναι μεταβλητό και μπορεί να αυξηθεί με διαδοχικές εισφορές των μελών ή και να μειωθεί με αναλήψεις εισφορών.

Το κεφάλαιο του Ε. Συν. αποτελείται από τις μερίδες των μελών εκφρασμένες σε ECU ή σε εθνικό νόμισμα. Είναι δυνατόν να εκδοθούν διάφορες κατηγορίες μερίδων. Οι μερίδες είναι υποχρεωτικά ονομαστικές.

Το καταστατικό ορίζει τον ελάχιστο αριθμό των προς εγγραφή μερίδων για την απόκτηση της ιδιότητας του μέλους. Η ονομαστική αξία των μερίδων μπορεί να αυξηθεί με συγκέντρωση των εκδοθεισών μερίδων. Οι

μερίδες μπορούν να είναι αντικείμενο εκχώρησης ή συναλλαγής με τη σύμφωνη γνώμη της γενικής Συνέλευσης.

Η Γενική Συνέλευση είναι το ανώτατο όργανο του Ε. Συν. και αποφασίζει για θέματα για τα οποία έχει ειδική αρμοδιότητα σύμφωνα με τον κανονισμό, καθώς και για θέματα που δεν υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των λοιπών οργάνων του Ε. Συν.

Η Γενική Συνέλευση συνέρχεται τουλάχιστον μία φορά κατ' έτος εντός έξι μηνών από το τέλος της εταιρικής χρήσης. Το 25% τουλάχιστον των μελών του Ε. Συν. μπορούν να ζητήσουν έκτακτη σύγκληση της Γενικής Συνέλευσης και καθορισμό της ημερησίας διάταξης. Η σύγκληση πραγματοποιείται είτε με δημοσίευση στο εθνικό δελτίο, είτε με δημοσίευση σε μία ή περισσότερες εφημερίδες στα κράτη - μέλη, είτε με κάθε μέσο γραπτής επικοινωνίας.

Μόνο τα μέλη δύνανται να συμμετέχουν στη γενική συνέλευση με αποφασιστική ψήφο. Τα μέλη που διαθέτουν δικαίωμα ψήφου μπορούν να εκπροσωπηθούν στη γενική συνέλευση με αντιπρόσωπο.

Κάθε μέλος του Ε. Συν. διαθέτει κατ' αρχήν μία ψήφο, ανεξάρτητα από τον αριθμό των μερίδων που κατέχει. Το καταστατικό όμως μπορεί να προβλέπει πολλαπλή ψήφο για τους χρήστες συνεταιίρους, ανάλογα με τη σπουδαιότητα των δραστηριοτήτων τους, στα πλαίσια του Ε. Συν. και για τους επενδυτές μη χρήστες ανάλογα με τα μερίδια κεφαλαίου που κατέχουν.

Στην περίπτωση που προβλέπεται από το καταστατικό πολλαπλή ψήφος κανένα μέλος δεν μπορεί να κατέχει προσωπικά άνω του 1/10 των ψήφων στη γενική συνέλευση. Όσον αφορά τους επενδυτές μη χρήστες, δεν επιτρέπεται να διαθέτουν περισσότερο του 1/3 του συνόλου των ψήφων.

Το καταστατικό προβλέπει τους κανόνες απαρτίας και πλειοψηφίας που ισχύουν για τις τακτικές γενικές συνελεύσεις. Η γενική συνέλευση που καλείται να αποφανθεί σχετικά με την τροποποίηση του καταστατικού ή τη λύση του Ε. Συν. λαμβάνει εγκύρως απόφαση μόνο εφόσον κατά την πρώτη σύγκλησή της είναι παρόν το ήμισυ των μελών, κατά τη δεύτερη σύγκληση το 1/4 των εγγεγραμμένων μελών.

Στην τρίτη επαναληπτική συνέλευση δεν απαιτείται κανένας όρος απαρτίας. Η γενική συνέλευση αποφαινεται με πλειοψηφία των δύο τρίτων των ψήφων των παρόντων μελών.

Τα όργανα διεύθυνσης, εποπτείας και διοίκησης του Ε. Συν. καθορίζονται στο καταστατικό του, είτε σύμφωνα με το μονιστικό σύστημα, είτε σύμφωνα με το δυαδικό σύστημα.

Στο δυαδικό σύστημα, το όργανο διεύθυνσης ασκεί υπό την ευθύνη του τη διαχείριση του Ε. Συν. Τα μέλη του οργάνου διεύθυνσης έχουν

εξουσία να δεσμεύουν τον Ε. Συν. έναντι τρίτων και να τον εκπροσωπούν ενώπιον του δικαστηρίου. Τα μέλη του οργάνου διεύθυνσης διορίζονται και ανακαλούνται από το όργανο εποπτείας, μπορεί όμως ένα κράτος μέλος να δώσει τη δυνατότητα στο καταστατικό να προβλέψει ότι τα μέλη του οργάνου διεύθυνσης ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση και όχι από το όργανο εποπτείας. Το όργανο εποπτείας ελέγχει τη διαχείριση που ασκεί το όργανο διεύθυνσης. Τα μέλη του οργάνου εποπτείας διορίζονται και ανακαλούνται από τη Γενική Συνέλευση. Ο αριθμός των μελών των οργάνων εποπτείας ορίζεται από το καταστατικό και ανέρχεται τουλάχιστον σε τρία.

Στο μονιστικό σύστημα το όργανο διοίκησης εκλέγεται από την Γενική Συνέλευση και ασκεί τη διαχείριση του Ε. Συν. Τα μέλη του οργάνου διοίκησης έχουν εξουσία να δεσμεύουν τον Ε. Συν. έναντι τρίτων και να τον εκπροσωπούν δικαστικώς.

Ο αριθμός των μελών του οργάνου διοίκησης ορίζεται στο καταστατικό, μπορεί όμως κάθε κράτος - μέλος να ορίζει τον ανώτατο ή κατώτατο αριθμό των μελών αυτών. Το όργανο διοίκησης εκλέγει μεταξύ των μελών του τον Πρόεδρό του.

Στα δύο αυτά συστήματα διεύθυνσης ή διοίκησης του Ε. Συν. υπάρχουν και ορισμένοι κοινόι κανόνες, ως κάτωθι:

- *Τα μέλη των οργάνων διορίζονται για χρονικό διάστημα που καθορίζεται από το καταστατικό και δεν υπερβαίνει την εξαετία.*
- *Όλα τα μέλη ασκούν τα καθήκοντά τους προς το συμφέρον του Ε. Συν. λαμβάνοντας υπόψη ιδίως τα συμφέροντα των μελών και εργαζομένων του.*
- *Τα μέλη του οργάνου διεύθυνσης, εποπτείας ή διοίκησης ευθύνονται για τις ζημιές που υφίσταται ο Ε. Συν. συνεπεία παράβασης των υποχρεώσεών τους κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους.*

Στην Ελληνική Συνεταιριστική Νομοθεσία δεν προβλέπεται η ύπαρξη δυναμικού και μονιστικού συστήματος Δ/νσης ή Διοίκησης του Συνεταιρισμού. Το Διοικητικό και το Εποπτικό Συμβούλιο εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση και δεν παρέχεται η δυνατότητα στο όργανο εποπτείας να διορίζει το όργανο Διοίκησης, όπως στο δυαδικό σύστημα του Ε. Συν.

Θεωρούμε πιο ορθή την αντιμετώπιση του θέματος από το δικό μας δίκαιο, διότι η άμεση εκλογή της Διοίκησης του Συνεταιρισμού από το ανώτατο όργανό του, δηλ. από τη Γενική συνέλευση, την καθιστά πιο ανεξάρτητη και πιο ευέλικτη, ενώ παράλληλα περιορίζει τις παρενέργειες και στρεβλώσεις που μπορεί να δημιουργήσει η εξάρτηση της Διοίκησης από το εποπτικό όργανο, όταν αυτό τη διορίζει και την παύει.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε μία άλλη διάταξη που υπάρχει στο σχέδιο Κανονισμού για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό και είναι άγνωστη στην Ελληνική Συνεταιριστική Νομοθεσία, στόχος της οποίας είναι η προσέλκυση επενδυτών. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, το καταστατικό του Ε. Συν. μπορεί να προβλέπει τη δημιουργία τίτλων, των οποίων οι κάτοχοι δεν έχουν δικαίωμα ψήφου και οι οποίοι τίτλοι είναι δυνατόν να καλυφθούν από μέλη ή και από τρίτους εκτός του Ε. Συν.

Οι κάτοχοι των εν λόγω τίτλων μπορούν να απολαμβάνουν ειδικών πλεονεκτημάτων που αποφασίζονται κατά την έκδοσή τους ή προβλέπονται από το καταστατικό.

Ως προς τη διάθεση των αποτελεσμάτων, το υπόλοιπο του διαθέσιμου αποτελέσματος μετά την εισφορά στα νόμιμα αποθεματικά, αυξημένο ενδεχομένως και με τα μεταφερόμενα κέρδη, αποτελεί το ποσό του διανεμητέου αποτελέσματος. Η διάταξη αυτή είναι παρόμοια με την υπάρχουσα και στην Ελληνική Συνεταιριστική Νομοθεσία.

Όσον αφορά την κατάρτιση των ετήσιων λογαριασμών, του ελέγχου και της δημοσιότητας ο Ε. Συν. υπόκειται στις νομοθετικές διατάξεις του κράτους της έδρας του, που έχουν θεσπισθεί κατ' εφαρμογήν των σχετικών κοινοτικών οδηγιών.

Ο Ε. Συν. μπορεί να διαλυθεί με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης ή με απόφαση του δικαστηρίου του τόπου της έδρας του, εφόσον η λειτουργία του έχει αποβεί παράνομη.

Η εκκαθάριση του Ε. Συν. διέπεται από το δίκαιο του κράτους της έδρας του.

Το καθαρό ενεργητικό του Ε. Συν. βάσει της αρχής της αφιλοκερδούς μεταβίβασης, μετά την ικανοποίηση των πιστωτών του μεταβιβάζεται σε άλλους Ε. Συν. ή και εθνικούς συνεταιρισμούς του κράτους της έδρας του.

Στο σημείο αυτό βλέπουμε μία αντίφαση, διότι ενώ οι διατάξεις της πρότασης Κανονισμού για τον Ε. Συν. προσδίδουν σ' αυτόν κεφαλαιουχικό χαρακτήρα, η διανομή του καθαρού ενεργητικού στην περίπτωση εκκαθάρισής του γίνεται με καθαρά κοινωνικά κριτήρια.

Αναπόσπαστο τμήμα του Κανονισμού είναι η οδηγία για τον ρόλο των εργαζομένων στον Ε. Συν.

Με την οδηγία αυτή θεσπίζεται ένα σύστημα πληροφόρησης και διαβουλεύσεων των εργαζομένων, καθορίζεται η συμμετοχή τους στα όργανα διοίκησης του Ε. Συν. και γενικά θεσπίζονται διατάξεις που αποσκοπούν στην προστασία των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών τους ελευθεριών.

ΙΙΙ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με τον Κανονισμό για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό, παρέχεται η δυνατότητα σύστασης διακρατικών συνεταιρισμών σε κοινοτικό επίπεδο, διότι η διεθνική συνεργασία των συνεταιρισμών προσκρούει επί του παρόντος σε δυσχέρειες νομικού χαρακτήρα.

Οι Ευρωπαϊκοί Συνεταιρισμοί θα λειτουργούν παράλληλα με τους εθνικούς και δεν απαιτείται όπως προαναφέραμε εναρμόνιση των εθνικών συνεταιριστικών νομοθεσιών στις διατάξεις του Κανονισμού αυτού.

Ωστόσο, πολλές από τις διατάξεις του Κανονισμού για τον Ε. Συν. θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο προβληματισμού, σε περίπτωση αναμόρφωσης του θεσμικού πλαισίου για τους συνεταιρισμούς στη χώρα μας.

Ειδικά θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο προβληματισμού οι διατάξεις του Κανονισμού που αποσκοπούν στην αύξηση των διαθεσίμων κεφαλαίων των συνεταιρισμών, δεδομένου ότι από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συνεταιρισμοί είναι τα χρηματοοικονομικά.

Επίσης θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού το γεγονός ότι στο σχέδιο Κανονισμού για τον Ε. Συν. παρέχεται για τα περισσότερα θέματα η δυνατότητα ρύθμισής τους μέσω του Καταστατικού, σε αντίθεση με τη δική μας συνεταιριστική νομοθεσία που είναι πολύ περιγραφική και λεπτομερειακή.

Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι:

Το σχέδιο Κανονισμού για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό διαπνέεται από σύγχρονες αντιλήψεις και το να ληφθούν υπόψη διατάξεις του, σε περίπτωση κατάρτισης νέου θεσμικού πλαισίου για τους συνεταιρισμούς στη χώρα μας, θεωρούμε ότι θα συνέβαλε θετικά στην ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό του συνεταιριστικού κινήματος.

Σ . Ε . Κ . Ε .

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.

Έτος ιδρύσεως 1947

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Πανεπιστημίου 6

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ με πλήρεις εγκαταστάσεις και εξοπλισμό

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Μ. Ασίας 1

ΚΑΒΑΛΑ - Δαγκλή 22 • ΞΑΝΘΗ - Περιοχή Πετεινού

Η ΣΕΚΕ ιδρύθηκε το 1947 με την έμπνευση, πρωτοβουλία και προσπάθειες του αγροτικού ηγέτη αείμνηστου Αλεξάνδρου Μπαλτατζή, που υπήρξε και ο πρώτος Πρόεδρος της.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΙ ΜΕΤΟΧΟΙ: 13 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, 2 Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και Α.Ε. ΝΕΣΤΟΣ - Ξάνθης.

ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Το αρχικό μετοχικό κεφάλαιο της ΣΕΚΕ ήταν 2.000.000 δρχ. και τα σημερινά κεφάλαια, αποθεματικά και λοιπά περιουσιακά της στοιχεία ανέρχονται στο ποσό των 2.700.000.000 δρχ.

Η ΣΕΚΕ διαθέτει ιδιόκτητες καπναποθήκες με πλήρως τεχνικές εγκαταστάσεις άνω των 15.000 τόννων και δυναμικό υπηρεσιακό μηχανισμό ικανό να διακινήσει με επιτυχία άνω των 20.000 τ. καπνών.

Το προσωπικό της ΣΕΚΕ αποτελείται από 120 μόνιμους υπαλλήλους και 2.500 καπνεργάτες εποχιακής απασχόλησης.

Οι εξαγωγές της ΣΕΚΕ καλύπτουν το 15% περίπου των συνολικών εξαγωγών και εισάγει κάθε χρόνο πάνω από 25 εκατ. δολάρια.

Στα 40 χρόνια της γόνιμης σταδιοδρομίας της η ΣΕΚΕ προσέφερε ανυπολόγιστες ωφέλειες και υπηρεσίες στον καπνοπαραγωγικό κόσμο και γενικότερα στην εθνική οικονομία και επιπλέον διένειμε στις Οργανώσεις - Μετόχους της μερίσματα ύψους άνω του 1.100.000.000 δρχ.

Με το θεσμό των υποτροφιών που καθιέρωσε η ΣΕΚΕ στην περίοδο 1949 - 1965 σπούδασαν σε Πανεπιστημιακές Σχολές 400 παιδιά φτωχών καπνοπαραγωγών που κατέχουν τώρα εξέχουσες θέσεις στις Οργανώσεις και το Δημόσιο και διακρίνονται για το ήθος και την επίδοσή τους.

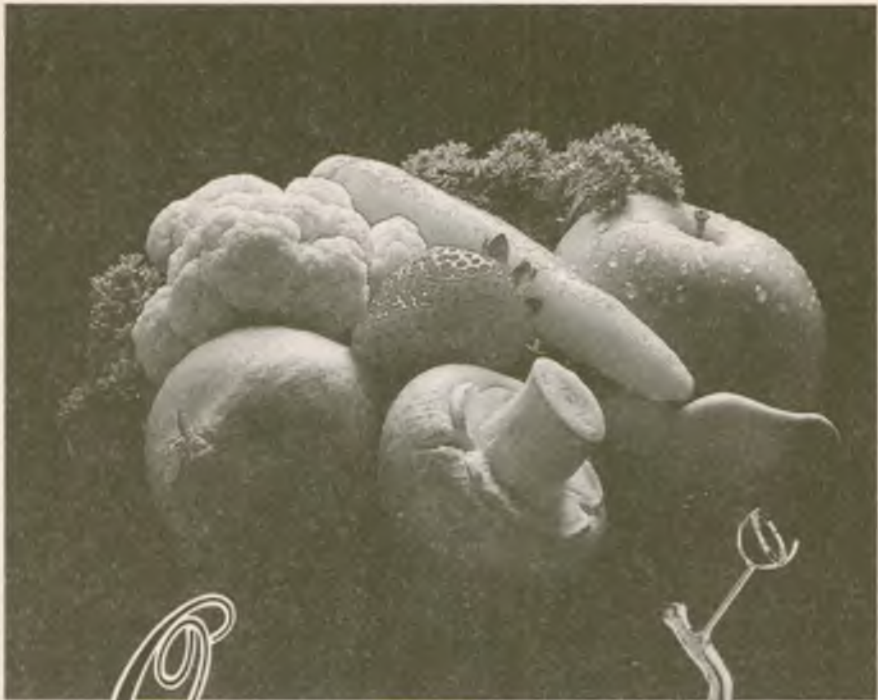
Σημαντική υπήρξε η συμβολή της ΣΕΚΕ στην ίδρυση και οργάνωση σειράς Συνεταιριστικών Εταιρειών και Γεωργικών Βιομηχανιών, μεταξύ των οποίων διακρίνεται η Συνεταιριστική Καπνοβιομηχανία ΣΕΚΑΠ, που διαθέτει ένα από τα πιο μεγάλα και συγχρονισμένα καπνοβιομηχανικά συγκροτήματα της Ευρώπης.

Πρόεδρος Δ.Σ.: ΔΗΜ. ΠΕΤΑΛΩΤΗΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΙΤΖΟΝΙΔΗΣ

Γενικός Διευθυντής: ΚΩΣΤΑΣ ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

SYNEDA

ΠΑΝ ΔΕΜΕ ΛΙΠΑΣΜΑ ΕΝΝΟΟΥΜΕ ΣΥΝΕΛ

ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΛΑ - ΣΥΝΘΕΤΑ - ΜΙΚΤΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗ ΒΑΣΙΚΗ
Ή ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΗ ΛΙΠΑΝΣΗ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΣ ΥΔΑΤΟΔΙΑΛΥΤΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΙΧΝΟΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΙΚΑ (ΣΥΝΦΕΡΤ)
ΘΕΪΚΟΣ ΧΑΛΚΟΣ - ΘΕΙΑΦΙ
ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΕΔΑΦΟΥΣ - ΦΥΛΛΩΝ - ΝΕΡΩΝ

ΕΓΓΥΗΣΗ ΟΜΑΛΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ
ΠΩΛΗΣΕΩΝ

Εγγύηση Ποιότητας

ΑΘΗΝΑ: (01) 86.48.715 - 86.48.225, ΘΕΣΣ/ΝΙΚΗ: (031) 54.43.30 - 54.43.31, ΒΟΛΟΣ: (0421) 22.536,
ΚΑΒΑΛΑ: (051) 83.69.48 - 83.69.49, ΗΡΑΚΛΕΙΟ: (081) 25.65.43

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Ακαδημίας & Γ. Γενναδίου 8
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Τσιμισκή 17 Τηλ. 268503
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ & ΓΡΑΦΕΙΑ σ' όλη την Ελλάδα

Η ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι η πρώτη και η μόνη αμιγής Συνεταιριστική Ασφαλιστική Εταιρεία στην Ελλάδα, με αποκλειστικούς μετόχους 60 Συνεταιριστικές Οργανώσεις, με κεφάλαια και αποθεματικά πάνω από 500 εκατομμύρια δραχμές.

Προσφέρει τη σιγουριά της ολοκληρωμένης κάλυψης σε όλους τους ζωτικούς κλάδους και εξασφαλίζει:

- α) τη γρήγορη και πρόθυμη εξυπηρέτηση
- β) την αντικειμενική και δίκαιη αποζημίωση και
- γ) Το σεβασμό και την πλήρη κατανόηση προς τους ασφαλισμένους

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ:

	Δρχ.
Πάγιο ενεργητικό	84.032.624
Διαθέσιμα	13.677.522
Λοιπά στοιχεία ενεργητικού	1.796.821.863
<u>Σύνολο</u>	1.894.532.009

ΠΑΘΗΤΙΚΟ:

Μετοχικό κεφάλαιο	172.500.000
Ελεύθερα αποθεματικά	501.242.428
Τεχνικά στοιχεία παθητικού	691.880.031
Λοιπά στοιχεία παθητικού	528.909.550
<u>Σύνολο</u>	1.894.532.009

Καθαρά κέρδη χρήσεως

85.168.832

«SINETERISTIKI PORIA»

COOPERATIVE REVIEW

Published by the «FRIENDS OF COOPERATION SOCIETY»,
25 Koumoundourou Str., 104 37 Athens Greece.

CONTENTS OF No 39/1995

	Page
* D. Mavrogiannis: The Reform of the International Rules of Cooperation	65
* B. Lambropoulou - Dimitriadou: A Critical Review of the Greek Cooperative Legislation	95
* S. Kindis: The Need to Reform the Legislation on Housing Cooperatives	109
* E. Sinikis: The Draft Statutes for the European Cooperative	115

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

**Τρίμηνη έκδοση του Επιστημονικού - Ιδεολογικού Σωματείου
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ**

Γραφεία: Κουμουνδούρου 25 (4ος όροφος) Αθήνα 10437 (τηλ. 5247.162)

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Εταιρείας των Φίλων του Συνεργατισμού

Υπεύθυνος κατά νόμο: Κώστας Παπαγεωργίου, Θησέως 10, Μαρούσι
151.24 - Αθήνα - Τηλ. 8027.807

Συντακτ. Επιτροπή: Γ. Δασκάλου, Β. Δημητριάδου, Ο. Καμινάρη,
Χ. Κανελλακόπουλος, Κ. Παπαγεωργίου

Εισφορές : Για Νομικά Πρόσωπα δρχ. 3.000.

Για φυσικά πρόσωπα δρχ. 2.000 Για φοιτητές δρχ. 1.000

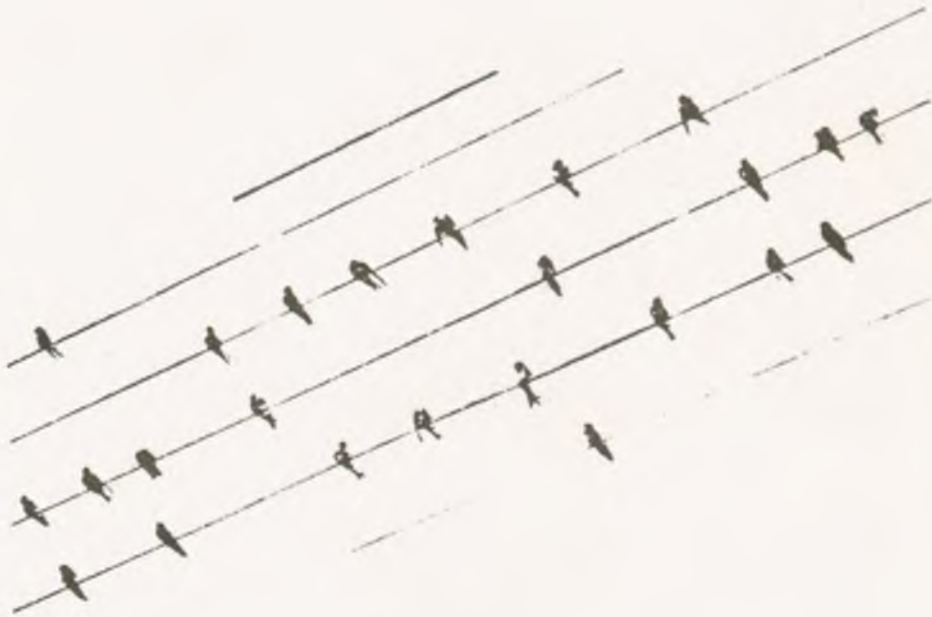
Εμβάσματα: Στον Ταμία κ. Νικ. Πατρίκιο, οδός Καλλιρρόης 12
Αθήνα 117.43 (τηλ. 9226.777)

Τυπογραφείο: Νικήτα Κ. Καράλη, Γερανίου 7 - Τηλ. 5233.965

Κυκλοφορία Νοέμβριος 1995

ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΑΣ ΑΝΟΙΞΗ!

ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
με ανθρώπινο πρόσωπο

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ
ΟΤΑΝ ΕΙΝΑΙ ΣΚΟΡΠΙΑ
ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΙΠΟΤΑ ...

... ΟΤΑΝ ΣΥΝΔΥΑΖΟΝΤΑΙ ΣΩΣΤΑ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ!

SYNEDIA S.A.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
Στοδίου 10, 105 64 Αθήνα. Τηλ: 3232147, 3225880, 3231963, 3225563. FAX: 3225522